

בעלי

חיה רענן

...היה זה רגע איום ונורא.

הוי, כמה נורא!

רגע שבו נרצח בעלי הצדיק והטהור בידי הטומאה והרשע.

...היה זה רגע נורא הוד!

רגע של "שיר השירים".

רגע של "מתי יבא פסוק זה לידי ואקימנו".

רגע של "עקדת יצחק".

רגע של רעש גדול בשמים.

ר' שלִימָה הגיע!!

וראו מי בא לקבל את פניו?!

הוריו, ר' נתן והרבנית בתיה.

אחיו, אברהם יצחק, גיסו, ר' מרדכי.

אביו ואמו.

הדוד, הרב צבי יהודה קוק

והסבא הענק, הרב אברהם יצחק הכהן קוק.

והרבנית רייזע רבקה. ואם הרב, הרבנית פֶּרַע זֶלְטֶע

דואה אני את האדר"ת ואחיו התאום

הרב צבי יהודה רבינוביץ.

דואה אני את בעל ה"תכלת מרדכי"

ואת רבי מרדכי גימפל יפה בעל "הלבוש",

שהוא אבי אבות המשפחה, מהראשונים תלמיד הרמ"א.

שורות, שורות של צדיקים, גדולי עולם, שמעולם לא פסקה תורתם.

מקבלים את פני צאצאם ר' אליהו שלימ'לה, אהובם.

שהגיע למקום ש"אין שום בריה יכולה לעמוד במחיצתם", ליד רבי עקיבא וחבריו, ליד מקדשי ד' בכל הדורות, יחד עם חללי צה"ל כי הוא ניצב כחייל, להגנת חברון ואדמות-ישי למען קידוש ד' העם והארץ.

קדוש היה בחייו ולכן זכה להיות קדוש במותו, כל חייו עסק בתורה, לבו וכל מחשבותיו היו נתונים רק לעבודת ד'.

דקדק בקלה כבחמורה ולא פסח על שום מנהג. מסר נפשו למען תפילה במניין. היה שמח בחלקו, הוי, כמה האירו פניו לכל אדם, לגדול ולקטן, התנהג בענווה. עשה עצמו כאינו יודע, שמר על טהרת העינים, ועל טהרת הפה, שמר על לשונו, מעולם לא דיבר לשון הרע. לא כעס, ולא הרים את קולו והיה מאושר בקיימו את מצוות יישוב הארץ ובניין חברון.

הלך בדרך של סבו הגדול, הרב זצ"ל, שהיה גם סנדקו. דמה לאביו הרב שלום נתן זצ"ל, שהיה גדול בתורה, צדיק ועניו, שהחיוך לא מש מפניו, ולאמו הרבנית בתיה מרים, שהיתה מצוינת בחסד. ביתה היה פתוח לכל נצרך, הסתפקה במועט והיתה צנועה בכל הליכותיה.

נתקיים בו "עטרת זקנים בני בנים, ותפארת בנים אבותם". נשתדל אנו כולנו להתרומם, ללמוד ממעשיו וללכת בדרכו, עד בוא גואל צדק, משיח צדקנו בב"א.



ההורים של הרב אליהו שלמה, ד' שלום נתן דענן ואשתו הרבנית בתיה מרים

תולדות חייו

הרב אליהו שלמה רענן זצוק"ל הי"ד. נולד בי"ב בתשרי תרצ"ה, בעיה"ק ירושלים לאביו הרב הגאון הרב שלום נתן זצ"ל, ר"מ ומנהל של ישיבת "מרכז הרב", ולאמו הצדקת, הרבנית בתיה מרים ז"ל, בתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל.

הרב אליהו שלמה זצוק"ל, נולד ונפטר בערב שבת, גם הבר-מצווה שלו חל בערב שבת, וכן גם הברית חל ביום שישי, ביום היורציט של הגר"א. שמו בישראל נקרא: אליהו ע"ש הגר"א, ושלמה על שם אביו של הרב קוק זצ"ל. סבו, הראי"ה זצ"ל, היה סנדקו.

הרב זוסמן שליט"א, זוכר את גודל שמחתו של הרב זצ"ל באותה שעה, שהיתה לאין שיעור. ביום שמחת תורה הסמוך לברית, הפליא הרב בהתלהבותו הרבה בעת אמירת הפיוטים, יותר מבכל שנה. כל זה מפני שחש שנשמה מיוחדת ירדה לעולם.

בילדותו גדל הרב אליהו שלמה בבית הרב, שבו גם שכנה ישיבת "מרכז הרב". הישיבה והבית היו אחד, היה זה בית פתוח לכל עני ולכל נצרך, בני הישיבה היו באים ויוצאים בו, היה זה בית כלל ישראלי שרוח הרב קוק היתה שורה בו. הוא היה אחד משלושה ילדים במשפחה:

אחותו הבכירה היא הרבנית צפורה פרום שתחי' לאי"ט, אלמנתו של הרב הגאון הרב מרדכי פרום זצ"ל, שהעמיד תלמידים רבים ונודע בגדלותו בתורה, היה ר"מ בישיבת "מרכז הרב".

אחיו הצעיר, אברהם יצחק זצ"ל, היה עילוי ונודע בצדקותו ובחכמתו. הוא הספיק בגיל צעיר לכתוב חידושי תורה. בשנתו העשרים עלה בסערה השמימה, בעת שטבע בחוף בת ים (ג"כ בערב שבת).

הרב אליהו שלמה זצוק"ל, למד בילדותו בת"ת שילה ובישיבה הקטנה "תורת ירושלים" ולאחר מכן במשך כל חייו למד בישיבת "מרכז הרב".

בבחרותו לימד ילדים עולים חדשים וכן לימד בישיבה הקטנה "תורת ירושלים". לאחר נישואיו לימד זמן מה ב"ישיבה לצעירים שליד מרכז הרב".

בשנת תשל"ח החל לעבוד במכון לחקר ההלכה "הלכה ברורה", שליד מרכז הרב, שם עבד עד סוף ימיו. מלבד העבודה על מסכתות בש"ס שבמכון, זכה להוציא כמה כרכים של מפתחות על הרמב"ם יחד עם הרה"ג ר' ברוך כהנא שליט"א, איתו למד בחברותא כשש עשרה שנה.

בשנת תשכ"ג נשא לאישה את רעייתו חיה שתחי' לבית משפחת ויספיש. כעשרים שנה גרו בשכונת קרית משה בירושלים, קרוב לישיבה. ברצונם להיות שותפים במפעל ההתיישבות ובמצוות יישוב הארץ, הצטרפו בשנת תשמ"ה, לגרעין "הדר ביתר" שהיה בראשיתו והיווה יסוד לעיר החרדית "ביתר" שהוקמה במקום. כשש שנים גרו בקראוון בתנאים קשים.

בט"ו באב תשנ"ב עברו לגור בעיה"ק חברון תובב"א, בשכונת "אדמות ישי" (תל רומידה), היא תל-חברון המקראית. גם שם גרו בקראוון כשבע שנים. למרות התנאים הקשים, הוא היה שמח, ומלא אושר, בישיבתו בעיר האבות, קרוב למערת המכפלה. בער"ח אלול תשנ"ח חדר לביתו מחבל ערבי ימ"ש ודקרו למוות. הוציא את נשמתו בטהרה על קידוש ה'.

בביתו בקראוון שלו, במקום הירצחו, הוקם כולל אברכים ללימוד הלכה לזכרו. הכולל נקרא "אור שלמה" על שמו.

ר' שלמה השאיר אחריו בנים ונכדים שיחיו הממשיכים בדרכו. הבת שרה צפורה שתחיה גרה ביישוב "טלמון" נשואה לרב ישראל שליסל שליט"א, שהוא כיום ראש הכולל "אור שלמה" בחברון.

בנו, הרב אברהם יצחק אלעזר שליט"א, מלמד בישיבה הגבוהה "נחלת שלמה" שבמצפה רמון, הנקראת גם על שמו.

בנו, הרב מיכאל דב שליט"א, ר"מ בישיבה תיכונית, וגר בראש צורים.

דמותו תמשיך להקרין למשפחתו ולכל מכריו לעד. ר' שלמה חי בקדושה ונהרג בקדושה על קידוש ד' בחברון. צוואתו הבלתי כתובה - המשך דרכו השלמה.

איש של שבת

מספרת אשתו:

בפגישתנו הראשונה, תלשתי בטעות צמח. נחרדתי – מה אני עושה, הרי שבת היום!?!
אך אותו יום לא שבת היה, רק הרגשתי שבת.
כך כל החיים הוא הקרין שבתיות.
בשבת להיות במחיצתו, זה היה כמו להיות בגן עדן.

בהקשר זה אומר הרב גינזבורג:

תלמידי חכמים נקראים שבת, ואדמות ישי הן כגן עדן עלי אדמות.

הרב יעקב אליאור מספר:

בחתונתו של ר' שלמה, אמר עליו הרב צבי יהודה זצ"ל: הוא כמו הרב, כמו הסבא...

הרב צבי יהודה אמר לאשתו של ר' שלמה:

עליו אפשר לומר את הפסוק "ראשית חכמה יראת ד'".

נאמר עליו בשבעה:

הוא היה בבחינת עול מלכות שמים תמידית. בכל פעם שפגשת אותו, הרגשת, שיש
עליו ממש עול מלכות שמים, לכן לא דיבר מילה אחת מיותרת.

היה חוזר ואומר בכל שנה ושנה, בערב ר"ח אלול, בשם ר' ישראל מסלנט:
"בשבת מברכים שמזכירים אלול, אפילו דגים שבים רועדים".

שמירת הלשון

מעידה עליו אשתו, שבמשך שלושים וחמש שנות נישואיהם לא דיבר אף פעם לשון-הרע באזניה. כך מעידים גם יודעיו ומכריו.
באופן טבעי היו בישיבה מידי פעם אירועים והתרחשויות, שהכל דיברו בהם.
היא אף פעם לא היתה מעודכנת. כאשר היתה מנסה לשאול, היה עושה בידו תנועת ביטול מיוחדת ואומר: נו... נו...
בזה ירד הנושא מסדר היום.

תושב חברון, שהסיע את הרב רענן בטרמפ לירושלים מספר:
באותו זמן התעוררה מחלוקת גדולה בישיבה - הישיבה עמדה בפני פילוג.
רציתי לשמוע את דעתו של הרב בנושא זה. פתחתי ואמרת: "ראיתי שהרב חתם על כרוז נגד פילוג".

ענה הרב רענן: "נכון, שלא יהיה פילוג!"
רציתי להמשיך את השיחה בנושא זה ואמרת לו: "אני לא מבין, איך רב פלוני עושה כך וכך..."

בדברי היה רק משהו, שעשוי להתפרש כדיבור נגד תלמידי-חכמים, מיד נזעק ואמר:
"ש... ש... תיסע... תיסעו!.." הוא לא היה מוכן בשום אופן להיכנס לפרטי הדברים.

הרב חיים שטיינר מספר:
בחתונה של ר' שלמה, אמר עליו הרב צבי יהודה, שהוא גאון. ביקשו התלמידים הסבר לכך.

אמנם, כך אמרו: ר' שלמה הינו בעל זיכרון עצום וידע רב, אך בכל זאת, בתואר גאון מכתירים בדרך כלל תלמידי חכמים זקנים, שכבר למדו ושימשו עשרות בשנים?! ענה הרב צבי יהודה ואמר: ר' שלמה הוא גאון בשמירת הלשון!
ועוד אמר עליו הרב צבי יהודה באותו מעמד, שהוא גאון בתמימות, בבחינת "תמים תהיה עם ד' אלוקיך".

שמירת האזנים

מספרים, שפעם בנוסעו באוטובוס, פתח שכנו לספסל רדיו, כדי לשמוע חדשות. כשהתחילו לדבר על עניינים בלתי-צנועים, ברח מן המקום כמו מאש.

שמירת העינים

בשנות נישואיו הראשונות, הבחינה אשתו, שהוא קצר-ראי ולמרות זאת איננו מרכיב משקפים. הוא הסביר לה, שזאת על מנת, שלא יראה מראות אסורים. כל חיו נשמר בטהרת העינים.

גדלותו בתורה ומידת הענווה

הרב שאר ישוב כהן אמר בהספדו:

כבנם של צדיקים, ניחן במידת הענווה במדרגה עליונה, הוא הצטיין במידותיו התרומיות ובהתמדתו בתורה. הוא הפך להיות עטרת ראשם של זקנים – של בית הרב. נתקיים בו "עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם".

לפני נישואיו קיבל סמיכה לרבנות, מידי הרב רפאל קוק זצ"ל. למרות שהוסמך לרבנות, נמנע מלפסוק, וכאשר היו שואלים אותו, היה משים עצמו כאינו יודע. רק כאשר היו מתעקשים וחוזרים ושואלים מספר פעמים, היה מוציא ספר, מורה באצבע על התשובה הכתובה בספר, ובהצטנעות בלתי רגילה היה הוא שואל את השואל: האם זה נכון? האם זה כך?

כך היה יוצר את הרושם, כאילו הוא בצד השואל, ואילו את התשובה – הרי מצאו שניהם בספר...

בחיינו היה נסתר ובקושי הכירו אותו, אך ללוויה הגיעו אלפים, כפי שנאמר: "כל הלומד תורה מבפנים, תורתו מכרזת עליו מבחוץ".

הראשל"צ הגאון הרב מרדכי אליהו אמר עליו בשבעה:

סוחר מרגליות, רואה אבן טובה, מיד מבין את ערכה. מי שהכיר אותו לעומק, ידע את ערכו בלימוד התורה, בענווה – כולם ראו. בציונות – כולם ראו. בלימוד – רק מי שדיבר אתו, הבין, מה הוא מסתיר.

הרב הגאון הרב אברהם שפירא אמר בלוויה:

כולו קודש ולימד קודש. היה צנוע. אפשר היה לדבר אתו בכל הגמרא והש"ס. חמישים שנה אני מכיר אותו, ולא שמעתי מפיו דיבורים טפלים.

הרב לוינגר אמר בהספד:

תלמיד חכם הקבוע בתורה; והאיש העניו והפשוט, כפי שהגדיר הרה"ג ר' אברהם

שפירא, שלא הכרנו את אישיותו ואת היקפה, ידע להשיב בכל מקום בשער. היה מעורב בכל הסוגיות, בכל מקום יכלו לדבר אתו. תופעה גדולה כזו, היא נדירה, שאדם – ת"ח גדול – ובה בשעה פשוט שבפשוטים, עניו שבענווים. אדם שנאבק עם ילדי אדמות ישי, שלא יוריקו עברו את פח האשפה, אלא הוא אישית יעשה זאת, וכל זה בגלל פשטותו, בגלל ענוותנותו, בגלל רצונו להיות אדם פשוט ועניו.

דברי ר' מישע משכן בשבעה:

גדול בתורה, שלא הביט עליך בגובה העינים, אלא תמיד הסתכל עליך מתחת לעינים. צניעותו היתה עד כדי כך, שהוא הסתכל מתחת לעינים. הענווה היתה כזאת, שהשפיל עצמו לפני ילדים קטנים ולפני נערים. היית שואל אותו שאלה הלכתית, היה אומר: תשאלו מישהו אחר. אח"כ היה אומר: לך ותבדוק (במקום מסוים בספר) את זה, אני חושב שאתה יודע. ואתה קיבלת את התשובה הנכונה. לא ראיתי אחד שיש לו נמיכות-הקומה הזאת – לא להסתכל בגובה העינים, אלא מתחת לעינים. אין אף אחד כזה! באותה שיחה אמרו בניו:

ענווה זה הכל: כמו שנאמר בפרקי אבות ד, ד: "מאד מאד הוי שפל רוח". הוא לא התאמץ להיות עניו, הוא באמת הרגיש עצמו כך – סתם יהודי פשוט.

כשהיה הולך ברחוב, כולם הכירו אותו, היה מקדים שלום לכל אדם (אפילו לערבים). מתוך התבטלות עצמית, לא ניכרה גדולתו כלפי חוץ, ואנשים פשוטים התייחסו אליו כאל חברים. קראו לו שלמה, ולעיתים טפחו על גבו – אם זה אחד מן השוק ואם זה אחד ששירת עמו לפני שנים בצבא, בהג"א.

לאחר מותו, אמרו ילדי חברון: "הרגשנו אתו כשווים..."

היה זוכר פרטים אישיים של כל אחד ואחד ממכריו, ייחוסו המשפחתי ותאריך לידתו המדויק של כל ילד וילד. כל זה נבע ממידת הענווה המופלגת שהייתה בו. אדם עניו זוכר כל אחד, כי כל אדם חשוב בעיניו.

היתה תקופה, שהשכן, הרב הלל הורביץ, היה לוקח אותו כל בוקר במכוניתו לתפילת שחרית. הרב הלל היה מוריד אותו על-יד השער של בית הדסה ופונה להחנות את מכוניתו, ואז להפתעתו, היה מבחין, שהרב רענן עדיין מחכה לו על-יד השער. כך חזר הדבר שוב ושוב, עד שר' הלל הבין, שהרב רענן איננו רוצה להיכנס לפניו...

הייתה הפגנה בבית הדסה, שגם ר' שלמה השתתף בה. כשהסתיימה ההפגנה, החלו האנשים להתפזר, אך הוא נשאר במקומו, עד שהאחראים, אמרו שאפשר ללכת. הוא קיבל על עצמו מרותם של אחרים.

מספר הרב מיכאל הרשקוביץ:

כאשר ר' שלמה ואשתו שקלו את רעיון ההתיישבות בהדר-ביתר, בא אלי ר' שלמה החביב ושאלני:

תגיד לי, יקבלו אותי שם?

הוא חשב באמת ובתמים, שאולי איננו ראוי...

בישיבה, בחדר האוכל, היה יושב עם התלמידים הצעירים, וכשהיו שואלים אותו: גמרת ש"ס? היה אומר: אה...!

גמרת ירושלמי? היה אומר: אה...!

היה מתוך התבטלות עצמית גמורה, משווה את עצמו לאחד מצעירי הצאן. ענוותו הייתה יוצאת מגדר הרגיל! אפשר לומר עליו בפה מלא את האמרה: "ערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה" (חולין ד).

כשהתחיל לעבוד במכון "הלכה ברורה" אמרו על עבודתו: "זה ברזל!" זה אייזון!

שש-עשרה שנה למד בחברותא במכון "הלכה ברורה" עם הרב ברוך כהנא שיבל"א. שניהם יחד הוציאו את המפתחות לרמב"ם. מעיד עליו הרב ברוך, שהיה בקי בכל התורה כולה, ועל כל מה שנשאל ידע למצוא את מקורו.

סיפר הרב שפרן:

כאשר במכון "הלכה ברורה" לא מצאו מקור כלשהו, היו פונים אליו. תשובתו התמידית הייתה: "אינני יודע". אח"כ היה מציע: אולי זה בתענית? ואולי שם? ואולי שם? וזו הייתה בדיוק התשובה, הוא תמיד קלע למטרה.

מספרת אשתו:

בביתנו לא היה צורך בקונקורדנציה. כאשר הייתי צריכה להכין שיעור לנשים, מיד היה מספק לי את כל המקורות, שהסבירו את הרעיון עוד יותר טוב ממה שחשבתי אני.

ועוד מספרת אשתו:

באחד הימים צלצלה אליו ידידת משפחה, אישה מלומדת, והנה רואה אני, שתוך כדי שיחה (במשך כחצי שעה), הוא מוציא ספרים וגמרות, מדפדף ואומר לה את המקום, הדרך... בתום השיחה שאלתיו – מה פשר הדבר? ענה שאישה זו עומדת להישפט על סכסוכי שכנים, והיא רוצה לטעון את טענותיה בבית המשפט בעצמה, עפ"י המשפט העברי. כך הוא סיפק לה את כל המקורות לטענותיה. אז הבנתי עד כמה גדולה בקיאותו.

ר' אברהם שמואלביץ, מחברון, למד אתו בחברותא מידי שבת. נימק ר' אברהם את בחירתו באומרו, כי לא מצא אדם, שיענה לשאלותיו בצורה מעמיקה, כפי שעשה זאת הרב ר' שלמה רענן זצ"ל.

חתנו, הרב ישראל שליסל, למד עימו שנים רבות בחברותא. מספר חתנו: לכל שאלה היתה לו תשובה קולעת, בקיצור, במילה אחת: "כן", "נכון", או – "לא כתוב". או שהראה בידו את המקור לתשובה, תמיד בפשטות ישרה ללא פלפול. לעתים, היו באים אנשים לחלוק עליו בפלפולים מסובכים ועם כל מיני ראיות, לבסוף, במילה אחת, במשפט אחד, היה מפריק את כל הפלפול ומוכיח להם את צדקת דבריו.

בהדר-ביתר פנו אליו פעם בשאלה בענייני איסור והיתר; תשובתו היתה להתיר, למרות שתלמידי חכמים אחרים אסרו. הוא טען, שראה את ההיתר באיזה ספר ואינו זוכר היכן. פנו עם אותה שאלה אל הרב ישראלי זצ"ל והוא ענה אותה תשובה: "מותר, אבל איני זוכר באיזה ספר זה נזכר".

לפני שנים רבות היה דורש בישיבת ירושלים לצעירים פעם בשבועיים בלילות שבת. בתקופה אחרת היה דורש ביישוב הדר-ביתר בכל ליל שבת. הוא היה עושה זאת בצורה קצרה וקולעת (בדומה לאביו הרב שלום נתן רענן זצ"ל).

בדרשה היה משלב, פרשת השבוע, הפטרה, ענייני החודש, ואם באותו שבוע חל איזה יום מיוחד – חג, או סליחות וכד' – היה מסביר אותם בצורה כזאת, שזה התאים לפרשת השבוע ולענייני דיומא בכלל, הכל היה בנוי לתלפיות. כך היה גם כאשר היה מגיע לשמחה והתבקש לדרוש מבלי שהתכוונן לכך. לפעמים קרה, שבקושי הכיר את בעלי-השמחה, בכל זאת היה מוצא מיד, באופן מפליא, רעיון מתאים לאותה שמחה, או לשמות של בעלי השמחה, וכדרכו היה משלב את עניין החודש, פרשת-השבוע או הימים המיוחדים. מידי פעם היה מפליא בחידודי לשון ובגימטריות.

שקדנותו

כל חייו מאז שעמד על דעתו, עסק אך ורק בלימוד תורה ובעבודת ד'.
 ר' נפתלי שפיצר מספר:

בתקופה שלמדתי בישיבה לצעירים, היה הרב רענן מגיע לשם הרבה. הוא היה חוזר בבקיאות על מסכתות שלמות, ואחת לכמה שבועות היה עושה סיום.

היה קם בכל לילה באשמורת הבוקר. אין אנו יודעים במה עסק אז, אך ידוע, שהספיק לחזור הרבה על הירושלמי והיה בקי בו.
 מידי בוקר, היה נוסע מחברון לירושלים לישיבה, והיה חוזר הביתה לאחר תפילת ערבית.

בעת הנסיעה היה ממשיך ללמוד ולכתוב בדרך עבור "הלכה ברורה", והיה מתנצל, שהכתב פחות ברור בגלל טלטולי הדרך. כשהיה מגיע בלילה לביתו, היה ממשיך לכתוב. גם "בין הזמנים", לא פסק מלעסוק בתורה.

בקי בקריאת התורה

היה בקי, בכל הקריאות בתורה ובכל ההפטרות. הוא זכר את הטעמים, הניקוד והפיסוק בע"פ.

כאשר היה חסר בעל קורא, במניין הספרדי במערת המכפלה, היו מבקשים ממנו לקרוא מתוך הקלף ללא הכנה, ותמיד היה קורא ללא שגיאה.

פעם באחד מבתי הכנסת, בעת קריאת מגילת קהלת מתוך הקלף, התבלבל הבעל-קורא פעמים רבות בין הבל להבל, ואז, באמצע, ללא כל הכנה מראש, קם ר' שלמה רענן והחליף אותו. הוא קרא את כל המגילה ללא שום שגיאה.

עלייה להר הבית

ר' שלמה למד את הספר "משפט כהן" עם הרב צבי יהודה זצ"ל.
 בספר יש תשובה ארוכה בעניין הר הבית (סימן צ"ו) ובה נאמר בין השאר, שאסור לעלות להר הבית. ר' שלמה הבין מהרב צבי יהודה, שהיום המצב השתנה, ועל כן נהג לעלות מידי פעם למקומות מסוימים בהר-הבית והיה בין החותמים למען עלייה להר הבית.

הקפדה על מנהגי ישראל

בבית הוריו של ר' שלמה, היו חוזרים ומספרים, שהרב קוק זצ"ל היה מצטט ואומר: "אל תטוש תורת אמך" – הכוונה היא לשמירה על מנהגי ישראל. הרב קוק היה אומר: "המנהג ברעכט הדין (מנהג שובר דין), עד כדי כך. לכן הקפיד ר' שלמה מאוד לשמור על מנהגים, במיוחד בענייני תפילה. הוא ידע את כל המקורות למנהגים השונים, ואנשים היו באים להתייעץ עמו בנושאים אלה.

ממנהגיו

השתדל לקרוא הפטרות מתוך קלף. נהג, עפ"י הגר"א, לקדש את הלבנה באמצע השבוע, והיה משתדל לאסוף מניין לשם כך.



הרב אליהו שלמה בסעודת מלווה-מלכה

בשבת היה עושה עטרה לגביע כמנהג הגר"א.
 היה מוסיף מים, לגביע היין לקידוש, לשבח א"י.
 בשבת היה מקפיד לאכול דג בכל שלושת הסעודות. הוא היה אומר תמיד: מי שאוכל
 דג ביום דג ניצול מד"ג, כלומר: מי שאוכל דג ביום השביעי (ד+ג), ניצול מדינה של גיהנום
 - מד"ג.

במוצ"ש נהג להבדיל עפ"י זמן רבנו תם.
 בשבתות ובחגים היה לובש בגד ארוך (רבני), לעומת ימות החול, בהם לבש חליפה
 קצרה. כל זאת - לא בגלל שחשב את עצמו לרב, אלא כדי לייחד בגד מיוחד לכבוד שבת.
 בנסיעה, לפני אמירת "תפילת הדרך", היה אוכל דבר מה ומברך, כדי להשלים את
 הברכה בתפילה זו. (עניין פותח בברכה ומסיים בברכה).
 היה מקפיד לאכול סעודת מלווה מלכה מיד לאחר הבדלה. הוא נהג לאכול פת בסעודה
 זו, למרות שאכל לשובע בסעודה שלישית.





תפילה ומסירות נפש למניין

ר' שלמה הקפיד מאד לקיים את כל ההלכות הקשורות בתפילה הוא השתדל במסירות נפש ממש להתפלל תמיד במניין, והיה מתפלל בדבקות עצומה.

מספרת אשתו:

כאשר הגעתי להיפגש עמו בפעם הראשונה, היה זה בעת שסיים לסעוד אצל מארחו. כאשר נכנסתי, הוא היה באמצע ברכת המזון. הוא היה כל כך שקוע בברכה ומנותק לגמרי מן הסביבה, עד שלא חש, שנכנסתי לחדר...

ר' שלמה מסר את נפשו על תפילה במניין. מתוך כל הקשיים, שהיו לו, בהיותו, "מתנחל", הייסורים הגדולים ביותר היו, כאשר לא היה לו מניין להתפלל. ביישוב הדר-ביתר גרו מעט משפחות. כל יום היתה לו דאגה חדשה, שמא לא יהיה מניין. במשך היום היה טורח ופונה מאדם לאדם, מברר ורושם - מי יהיה נוכח בתפילת שחרית. היה משכים קום, ובעודו עטור בטלית ובתפילין, היה עובר מבית לבית, מעיר אנשים ומתחנן שיקומו. לעיתים כאשר כבר התחילו להתפלל במניין, היה מישהו צריך להקדים לצאת לעבודתו, ושוב לא היה מניין. במקרה כזה היה נוסע לירושלים לחפש מניין, כדי להשלים את התפילה.

פעם שאלו אותו, מתי קרה שלא התפללת מנחה במניין? חשב לרגע וענה: פעם בתשל"ו (אמנם אחרי זה לצערו היו עוד פעמים בודדות - פעם, כאשר היה שלג גדול, ואי-אפשר היה לצאת מן הבית, ופעמים כשהיה חולה). בהדר-ביתר הבעיה העיקרית היתה בשבת, כאשר משפחות היו נוסעות לשבת למקום אחר. במקרה כזה כדי שיהיה מניין ביישוב, היה צריך לארח בחורים מ"מכון מאיר". כבר מתחילת השבוע היה עובר ממשפחה למשפחה לברר, כמה משפחות תישארנה לשבת, ומי יוכל לארח את הבחורים. פעמים רבות קרה, שמשפחת רענן נשארה בשבת ביישוב עם עוד משפחה אחת או שתיים, והיה עליהם לארח את כל הבחורים שהגיעו, ע"מ להשלים מניין. לפעמים, בערב שבת, עד הרגע האחרון, לא נמצא עשירי למניין. ר' שלמה היה מתרוצץ בירושלים וביישובים הקרובים, מטלפן למקומות רבים, עד שהיה משיג את מבוקשו.

פעם, בערב שבת, היו אמורים להגיע שלושה בחורים באוטובוס. הם התבלבלו וירדו תחנה אחת לפני הדר-ביתר, ביישוב הר גילה. כל זה קרה רגעים אחדים לפני כניסת שבת, וכבר לא היה סיפק בידי אנשי היישוב להביא אותם. כך נותרו המשפחות בהדר-ביתר ללא מניין. היתה לר' שלמה עגמת נפש גדולה. לפתע, בשבת בבוקר, בדיוק לפני קריאת התורה, הגיע גי'פ סיור עם חיילים. מיד, צירפו אותם למניין. אין לשער את שמחתו הגדולה וכמה הודה לקדוש ברוך הוא, שהגיעו בדיוק לפני קריאת התורה, כי עיקר קריאת התורה צריך להיות במניין.

בחג הפסח הראשון לאחר שמשפחת רענן התיישבה בהדר-ביתר, נותרו רק שתי משפחות ביישוב. בערב החג בבוקר יצא הרב רענן, יחד עם חבר, ברכב של היישוב, כדי להביא את האורחים ובני המשפחה לקראת החג. נקפו שעות רבות, והם עדיין לא חזרו, לחרדת הנשים בבית. הנה החג מתקרב ואין סימן וזכר לבואם. טלפון עדיין לא היה ביישוב, ואי-אפשר היה לברר או לקבל הודעות. והנה, עשר דקות לפני כניסת החג, הם הופיעו עם האורחים, אך ללא עשירי למניין.

סיפרו הרב רענן וחברו, כי הסתובבו, במשך שעות עם הרכב בחוצות ירושלים, והתחננו לפני אנשים שייאותו לבוא אתם להדר-ביתר, על מנת להשלים מניין. חיפשו ליד הכותל, ניסו לשדל קבצנים תמורת תשלום, אך כולם סירבו. כך חזרו ליישוב בפחי-נפש. לבסוף מצאו פיתרון. אנשי היישוב ואורחיהם קיימו את תפילות החג בחוץ, הרחק מבית-הכנסת, על-יד עמדת החייל השומר, והוא היה העשירי למניין.

מספר שכנו ר' ברוך מרזל מחברון:

כאשר החזאי היה מודיע, שירד שלג, היה ר' שלמה דואג מאוד, שמא לא יוכל להתפלל במניין. הוא היה נראה ממש, כאותו אדם שיש לו עסק, והוא עלול להפסיד מליונים. ר' שלמה היה יורד לתפילה בבית הדסה, גם כשהיה שלג, והיה קשה מאוד לרדת בירידה התלולה מתל-רומידה. עוד מספר ברוך מרזל: פעם אחת ראיתי אותו מתגלגל בשלג בדרכו לתפילה.

מספר שכן מאדמות ישי (תל-רומידה):

לפני כשש שנים היה שלג כבד בחברון. קשה מאוד היה לרדת בירידה התלולה מתל-רומידה לבית-הכנסת שבבית הדסה, מפני סכנת החלקה. בבוקר קמתי להגיש קפה לחיילים. נפש חיה לא נראתה בחוץ. אפילו החיילים ברחו פנימה, מפני השלג העז. ואז, הנה אני רואה מרחוק דמות מתקרבת - הרב שלמה! מניין אתה מגיע עכשיו? - שאלתי אותו. - מן המניין בבית הדסה - ענה... באותו יום אפילו נגמ"ש של צה"ל לא יכול היה לעלות.

מספר ר' שלום אלקובי:

בחורף בשבתות היה תמיד מתבונן בשמים - יש עננים? אין? נוכל לקדש את הלבנה? הייתי שואל אותו - הרי עכשיו רק מוצ"ש, יש עוד זמן! אך הוא היה אומר - תורף... אי-אפשר לדעת...

ועוד מספר ר' שלום:

ביום העצמאות האחרון לחייו, עשו "על האש" באחת החלקות בתל-רומידה, והנה הגיעה השעה אחת ושלושים בצהריים. פתאום התנער ר' שלמה: מנחה, מנחה! הוא בירר, מי מהילדים כבר הגיע למצוות, וכך ארגן מניין.

לפתע החל לחפש פלאפון. - צריך להודיע לר' משולם - קרא!

הוא שם-לב, שר' ינון משולם איננו עם כולם בשדה. חשש התעורר בו: מאחר שהמניין הקבוע בביהכ"נ הועתק לשדה, עלול האיש להפסיד תפילה במניין. הוא עשה מאמץ

מיוחד להביא את ר' ינון משולם, ואכן האיש הגיע למקום והתפלל יחד עם הציבור. כך דאג ר' שלמה גם לאחרים שיתפללו במניין.

ר' שלמה היה מקפיד מאוד על דיוק בזמנים. נותרה תמונה, בה הוא נראה עומד ומתבונן בשעון שבידו, וקורא: שקיעה...! שקיעה...!
זה היה אופייני לו. הן בשבת לפני סעודה שלישית והן בתפילות היה מדקדק מאוד שלא לאחר את הזמן הקבוע לפי ההלכה.

היה בקי גדול בכל המנהגים הקשורים בתפילה, ותמיד היה הכתובת לכל שאלה, שהתעוררה בנושא זה.
במכון "הלכה ברורה" סיפרו, שהיה מזכיר להם תמיד את המנוע של הנץ. הוא ידע את כל הלוח בע"פ.

בתל-רומידה אין בית-כנסת. פעם בליל שבת ארגנו מניין. כאשר סיימו את התפילה, הוא הורה שלא לומר "מגן אבות", כי תפילה זו אומרים, רק כאשר מתפללים בבית-כנסת קבוע. לאחר התפילה פנו כולם לבתיהם, ואילו ר' שלמה פנה והלך למערת המכפלה, כדי לומר שם "מגן אבות".

כאשר במניין שהתפלל בו, החסירו דבר-מה, שהיה נוהג לומר בתפילה, היה עובר למניין אחר במערה. אם קרה כדבר הזה ביום חול, כשהיה מגיע לירושלים, היה אץ לבית-כנסת, כדי להשלים את מה שהחסירו במניין בחברון.
כך נהג גם כשלא שמע קריאת הפטרה מתוך קלף או ברכת כהנים.

מספרים ב"מרכז הרב":

ר' שלמה היה מקפיד מאוד לשמוע ברכת כהנים, ולא רק במניין שלו. אלא, אם קרה, שבמניין בו התפלל בישיבה, עדיין עמדו בפסוקי דזמרה (שאז יכול להפסיק באמצע), ופתאום היה שומע, שבמניין אחר נערכת באותה שעה ברכת כהנים, היה רץ לשמוע אותה, ואח"כ חוזר לתפילתו.

הקפדתו של ר' שלמה להתפלל דווקא במניין השאירה רושם כל כך חזק, עד שלאחר פטירתו, קיבלו על עצמם רבים מילדי חברון ללמוד ממנו ולהקפיד על תפילה במניין.

המחנך

ר' שלמה לימד בישיבת "תורת ירושלים", שהוקמה לעולים מבני עדות המזרח. רוב התלמידים בישיבה הגיעו מנתיבות. ר' שלמה לימד שם וגם עזר בכסף לתלמידים. קשר חם נוצר בינו לבין תלמידיו, שהיו באים לבקרו. היה תר בכל הארץ לקבץ תלמידים חדשים לישיבה.

מספרים, שמדי פעם, כשהיו פוגשים אותו באותה תקופה, היו רואים אותו מוקף בתלמידים, בעודו מחבק כמה מהם.

מספר הרב אפרים חדד, שהרב רענן היה מחלק כסף כיס לתלמידים מנספו הפרטי.



דרכו החינוכית היתה הדוגמה האישית. מעולם לא כעס, לא הטיף ולא העניש. התלמידים נהו אחריו בגלל אישיותו. כך נהג גם בביתו. הוא היווה דוגמה ומופת לנוות-ביתו ולילדיו. זכה שב"ה הולכים הם בדרכו.

מספר תלמיד, שלמד אצלו בישיבה לצעירים שליד מרכז הרב: הרב רענן השפיע עלינו ביותר, בגלל התנהגותו העדינה ומידותיו התרומיות.

ועוד מספר תלמיד מאותה תקופה: הרב רענן לימדנו, שלא להעתיק במבחנים, כיוון שהוא היה כל כך תמים וטהור, לא היינו מסוגלים לעשות לו את זה. אבל פעם קרה, שאחד התלמידים, נכשל והעתיק. כשהרב רענן הרגיש בכך, בא, עמד על-ידו ולא זז, הוא רק אמר בעדינות: נו... נו... ולא יסף.

מאז - אומר התלמיד - לא העתקנו בבחינות אף פעם.

הוא קשר אליו את התלמידים ביכולת ההקשבה שלו. מספר תלמיד, שבהיותו בישיבה, היתה תקופה שהיה נתון בה בקשיים גדולים. בתקופה קשה זו, היחיד שעזר לו היה הרב רענן. אצלו מצא אוזן קשבת לכל בעיותיו.

אהבת הבריות

כבוד הבריות

ר' שלמה היה מקדים להגיע לחתונות, שמא ירצו לתת לו ברכה בחופה, ואז אם לא יהיה במקום, עלול הדבר לפגוע בבעלי השמחה. באחת החתונות התעכבה החופה, והוא נאלץ לצאת לפני החופה, מתוך כורח מסוים. כאשר נודע לו, שקראו בשמו, והוא לא היה במקום, הגיע במיוחד ל"שבע ברכות", כדי לפייס את בעל השמחה.



הרב אליהו שלמה במחיצתו של הרב כהנמן, ראש ישיבת פונובויק' שר' שלמה מאוד העריצו

היה מגיע לכל שמחה או חלילה לאבל. בכל סיום מסכת היה ממש ראשון, לשמח את האנשים.

מספרים, שפעם הגיע לחתונה בעודו חולה, בגלל שהחתן הפציר בו כל כך שיבוא, ועשה מאמץ עליון להישאר בחתונה ולשמח את החתן.

הוא היה נעים הליכות. מעולם לא אמר דבר ביקורת או דברים רעים. הוא אמר רק מילים טובות. זאת אמרו ילדי חברון לאחר שנפטר.

היתה תקופה, שהיה מעיר את השכן בבוקר לתפילה. פעם ראו אותו עומד על יד הדלת ומביט בשעון. שאלו אותו, מדוע הוא עומד כך? ענה: נתבקשתי להעיר את השכן בשעה 6:00, ויש עדיין חמש דקות; אינני רוצה לגזול את שנתו, נו... נו... גזל שינה...

מספר ר' דניאל הורביץ:

באותה תקופה שלמדתי בישיבת "שובו בנים" של חסידי ברסלב, חששתי לגלות זאת לרבנים או לאברכים של ישיבת "מרכז הרב"; מפני הסתייגותם. רק אחד הפתיע אותי בתגובתו: היה זה ר' שלמה זצ"ל. כאשר סיפרתי לו היכן אני לומד, אמר: אה... "שובו בנים", והתייחס לזה בכבוד גדול. מאז, בכל פעם שפגשתי אותו, היה אומר: אה.. "שובו בנים".

מר חבשוש, קבלן בנייה שעבד בחברון, סיפר:

כאשר היה פוגש אותי, היה חוזר ואומר מתוך הערכה רבה: אה... בונים את חברון! בונים את חברון!

שמואל א' מספר:

תמיד, כשראה אותי ברחוב, היה שואל: מה שלומך? מה שלום המשפחה? ראיתי אצלו אהבת ישראל רבה. כשבאתי לישיבה, הוא קירב אותי. בזכותו הרגשתי בבית.

היה מקרב אנשים רבים, שהחברה לא קיבלה אותם. הוא היה מעניק להם אהבה וחיבה ומחזק את ביטחונם העצמי.

ידוע על אברך אחד, שסבל צרות רבות. אברך זה היה משיח את ליבו, ומתייעץ עם ר' שלמה. לימים חלה אותו אברך ואושפז. הרב רענן הרבה לבקר אותו בחוליו בבית החולים, וכששחרר לביתו, לא עזבו והגיע אליו לעיתים קרובות כדי לעודדו.

מרים פליישמן מנשות חברון מספרת:
בתקופה שהייתי לאחר לידה, לא היה לי כוח לצאת מן הבית. מחוסר ברירה הייתי
שולחת את בתי בת השנתיים, שתורד לבדה במדרגות לפעוטון. כמה פעמים ראיתי, שהרב
רענן היה לוקח אותה בידו ויורד אתה במדרגות, עד שהגיעו לפעוטון.



היה לו יחס מיוחד לילדים. ילדי חברון קראו לו סבא. הוא היה מדבר אתם כשוויים לו. הם אהבו אותו מאוד. כשהיה מחזיק תינוק בזרועותיו, היה נראה כאילו הוא מחזיק ספר תורה.

מספרת אשתו:

ביישוב הדר-ביתר, היינו מזמינים חיילים מידי שבת לסעודה. פעם סירב אחד החיילים בכל תוקף להתארח אצלנו. לא התעצל הרב רענן, הלך מרחק רב עד השער ופנה אל החייל בעצמו. הוא חיבק אותו בחמימות ושכנע אותו לבוא.

לאחר הסעודה פנה אלי החייל, ואמר: זה רב? לא ידעתי! חשבתי, שרב זה טיפוס קפדן, מטיף, כופה ואומר מה לעשות... חשבתי, שרב רק אומר "אסור! מותר!" אך בעלך אינו כזה. הוא היה כל כך טוב אלי, הוא כיבד אותי ונתן לי הרגשה טובה. עכשיו אני יודע - זה רב!

מספר קרוב משפחה:

כאשר הייתי בזמנים קשים, כולם עזבו אותי, רק הוא היחיד, שנתן בי אמון וקירב אותי.

היה מבקר יום יום את אחותו האלמנה כדי לשמח אותה.

בימי הולדת של כל אחד מבני המשפחה היה שותה לחיים (כמנהג הדוד, הרב צבי יהודה).



כבוד ויחס לאשתו

מעידה אשתו:

שלושים וחמש שנה היינו יחד. אף פעם לא הרים את קולו, לא כעס, לא התלונן ולא העיר לי, גם אם שגיתי. במקום הערה היה נותן לי להבין ברמז, כדי שלא אפגע.

לאחר מלחמת יום הכיפורים, החליטה רעייתו, להירשם לקורס לאחיות בבי"ח "הדסה", אך לפני כן התייעצה עמו. הוא התלהב מאוד מהרעיון וחיזק אותה. אמר, שזו מצווה לטפל בחולים, והבטיח שיעזור לה. לזוג רענן היו שלושה ילדים קטנים, והוא – שמעולם לא נגע בעבודות הבית – קיבל על עצמו, לטפל בילדים בשובם מביה"ס, לערוך קניות ועוד עבודות בית אחרות. מעידה רעייתו, שבזכותו, הצליחה לסיים את ביה"ס לאחיות בהצלחה, ולאחר מכן לעבוד כאחות בבית החולים.

מספר חבר:

כאשר אשתו עבדה בביה"ח במשמרות, למדנו בחברותא בביתו (כדי שיוכל להשגיח על הילדים). הוא התנה מראש, שכאשר היא מגיעה הביתה עייפה מן העבודה, נפסיק את הלימוד, אפילו באמצע המשפט או באמצע המילה. כך למדנו במשך שנה, והיא אפילו לא ידעה על-כך.

היה מכבד מאוד את רצון אשתו. כאשר היתה מבקשת ממנו, שיקנה לה דבר-מה בעיר, אם לא היה מוצא בחנות אחת, היה מכתת את רגליו מחנות לחנות, עד שהיה משיג את מבוקשה.

פעם בערב שבת, הקדים הרב ללכת לתפילת מנחה. שכבה אשתו לנוח מעט, מאחר שלא חשה בטוב. נפלה עליה תרדמה, וכאשר התעוררה, כבר נכנסה שבת. הצטערה האשה צער רב – הנה באה על ידה תקלה, היא החמיצה את הדלקת נרות שבת! היא גם התביישה מאוד, אורחים היו אמורים להגיע, ומה תאמר? כאשר הגיע הרב הביתה בלוויית אורחיו, הבחין מיד בדבר, אך עשה עצמו כלא יודע וקרא: אה... היתה רוח פרצים! הנרות כבו...! רק כאשר הלכו האורחים, הורה לה מאז להוסיף להדליק מידי שבת עוד נר.

יחסו לגויים שבסביבתו

מספרת אשתו:

פעם, כאשר נסענו באוטובוס מירושלים לחברון, הופיע פתאום חייל, התיישב על-ידו, טפח על שכמו וקרא: רענן, אתה זוכר אותי? כאשר לא נזכר, אמר לו: אני הוא הדרוזי,

שאמרת לו שהוא מ"חסידי אומות העולם". כל הדרך ישב הדרוזי על-ידו ושוחח עמו בדידות רבה. כשירדנו מהאוטובוס שאלתי את בעלי מי הוא, והוא סיפר: פעם שוחחתי עם קבוצת חיילים וגם אותו חייל היה ביניהם. הכריז החייל ואמר לי: "אני גוי!" ענית לו: "אתה גוי, אבל אתה שומר עלינו, אם-כך אתה מ"חסידי אומות העולם". בזה קניתי את ליבו.

ר' שלמה היה מקדים שלום גם לערבים. הוא למד זאת מהנאמר על ר' יוחנן בן זכאי (ברכות דף י"ז ע"א): "שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק". עוד הסביר עפ"י הגמרא (גיטין דף ס"ב ע"א) "ואין כופלין שלום לעכו"ם" - רש"י במקום מבאר, שאמירת שלום לעכו"ם היא מפני דרכי שלום, ומשום-כך די במילה אחת. לכן היה ר' שלמה מקדים ואומר לערבי שלום בלבד, כדי שהערבי יענה שלום עליכם בשתי מילים, ולא ההיפך.

הערבים כיבדו אותו וקראו לו "שייך". הם היו מברכים אותו בשבת שלום גם בימות החול.

מאידיך גיסא כאשר נהרג ערבי-מחבל, היה תמיד שותה "לחיים".

כאשר היה רואה בעיתון תמונה של מחבל, היה מקשקש עליה, באומרו שאסור להסתכל בפני אדם רשע.

שלא להזכיר עבודה זרה

כאשר למדו במכון "הלכה ברורה" מסכת עבודה-זרה, שאלו אותו - "מה אתה לומד?" אמר, שאינו יכול לומר. הוא לא רצה לבטא בשפתיו, שהוא לומד "עבודה זרה".

מספר אילן מארק:

הרב רענן שאל אותי, כיצד להגיע לביתנו לארוסיו של נתן פרום, שהתקיימו במעלה-אדומים.

הדרכתני אותו לרדת מן האוטובוס בתחנה הנמצאת על-יד מנזר פלוני (והזכרתי את שמו) במעלה-אדומים, אך הוא עשה עצמו כלא מבין. חזרתי על ההסבר שוב, אבל הוא הראה סימנים, שאין זה מוצא חן בעיניו. רק אז נזכרתי בהלכה, שאסור לאדם לומר לחברו: ניפגש במקום ע"ז פלונית.

שאלתי אותו, האם בגלל זה אינו מגיב, והוא ענה: אה... אה... כן. הראה כאילו אני הזכרתי לא כביכול את האיסור, ולא הוא לי.

תמיד, כשהיו כותבים לו משהו בתאריך לועזי, היה מוחק וכותב במקום זה תאריך עברי.

לאחר פטירתו, נמצאה חוברת, שבה מצוינים תאריכים של אירועים חשובים, שקרו במדינת ישראל. בחוברת נמחקו על-ידו כל התאריכים הכתובים בלועזית, ובמקום זה צוינו התאריכים העבריים המתאימים.

באחד המקומות, שגם בו צוין במקור תאריך לועזי, כתב הרב רענן: היה זה ביום העצמאות, בשנת תשכ"ז, כאשר אמר הרב צבי יהודה "איפה חברון שלנו? איפה שכם? איפה יריחו שלנו? ..."

מסירות נפש למצוות יישוב ארץ-ישראל

אמר עליו הרב שאר-יישוב כהן:
אצל הרב אליהו שלמה, תורה וא"י מעולם לא היו שני דברים נפרדים.

בצעירותו טייל בכל הארץ מתוך חיבובה. והכיר כל מקום וכל פינה כעל כף ידו. שאף כל חייו ליישם את תורת סבו, הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, ולקיים את מצוות יישוב הארץ.

והנה דווקא בגיל מבוגר, בהיותו בשנות החמישים לחייו, זכה ובאה המצווה לידו. בשנת התשמ"ה הצטרפו הוא ואשתו לגרעין מייסדי העיר ביתר, שבאותה שעה היה זה

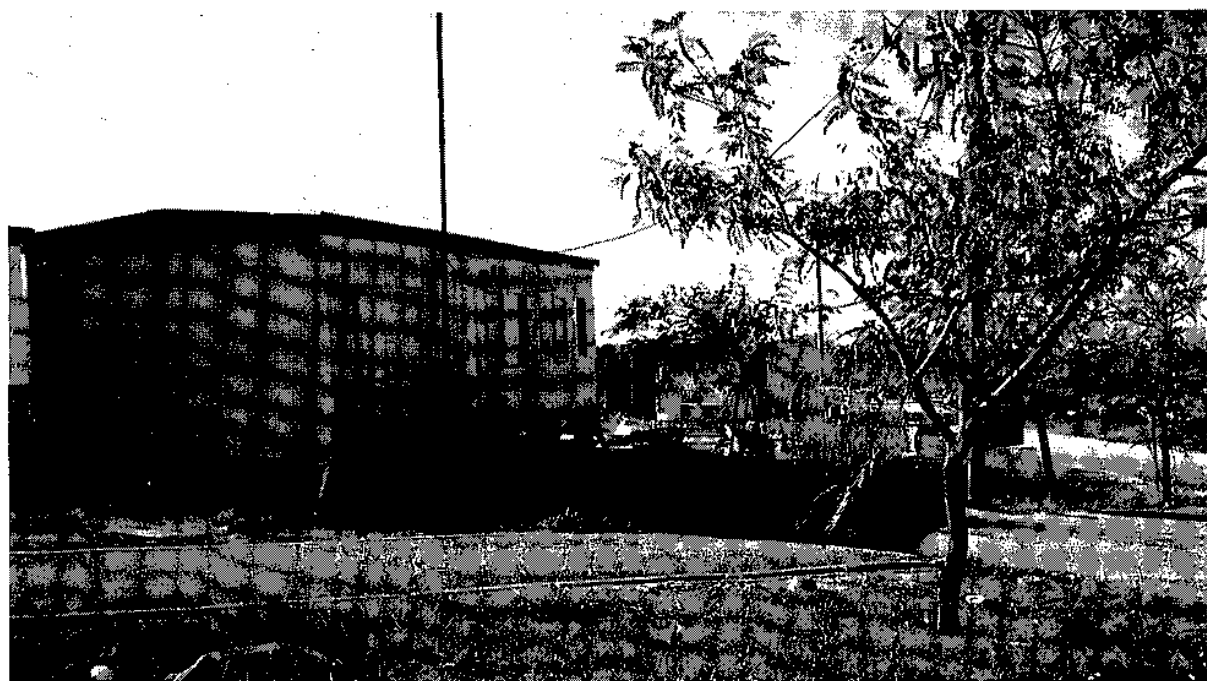


טיול באילת תשי"ט

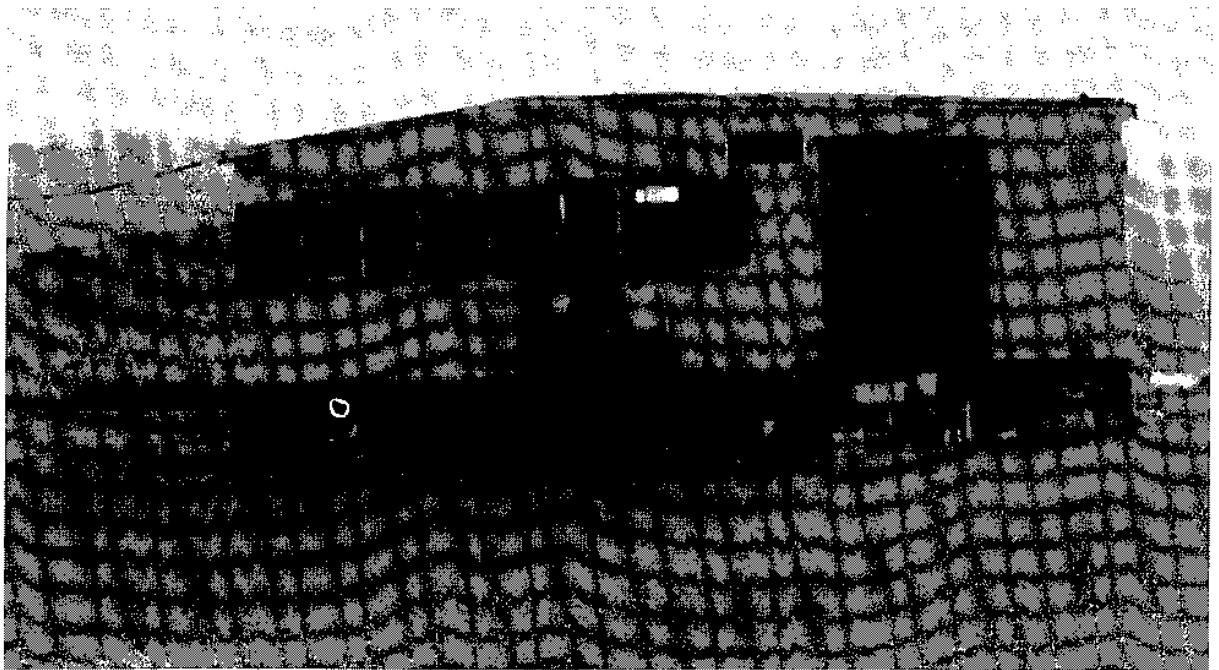
היישוב "הדר-ביתר". הוא השתלב עם הצעירים ולא נרתע מהתנאים הקשים של יישוב מתחיל: לגור בקראוון קטן ורעוע, עם קשיים של מחסור במים ודודי חשמל, ללא טלפון, ללא מכונית ותחבורה מסודרת. היה מגיע יום יום משם לישיבה בירושלים במסירות נפש למרות תלאות הדרך. עם כל זה הדבר, שציער אותו ביותר, היו הקשיים בהשגת מניין לתפילה. למרות זאת היה שמח מאוד ומאושר, וכאשר הגיע ליישוב, כולם אמרו, שהוא נראה צעיר בעשרים שנה.

כאשר ב"ה נבנתה במקום העיר החרדית ביתר, עיר לתפארת, זלזלו הרשויות בגרעין המייסד, גרעין הדר-ביתר, שהתייסר בימי בראשית של היישוב, ושללו ממנו את זכויות הראשונים. הגרעין התפרק, והאנשים חשו מרירות באומרם: "הכושי עשה את שלו, הכושי יכול כבר ללכת". אך לא כן הרב רענן, הוא היה מאושר, בראותו את העיר נבנית. - ב"ה - הוא אמר בסיפוק - הנה א"י נבנית והולכת, אין זה חשוב כלל וכלל, מי גר בה, העיקר, שגרים בה יהודים. בזאת השגנו את מטרתנו ואין זה נורא, שלא אנחנו אלה הגרים בביתר.

כאשר גרעין הדר-ביתר עמד להתפרק, הציעו לאנשיו מידי פעם אתגרים חדשים, שלא מומשו, למשל להקים יישוב חדש בתנאים קשים. אחת ההצעות היתה להקים יישוב בבקעה. ר' שלמה התלהב, ומיד הביע את הסכמתו, למרות הקשיים ותנאי האקלים והחום המעיק שבאזור הבקעה. שום דבר לא הרתיע אותו על-אף גילו. בסופו של דבר, כל ההצעות הנ"ל ירדו מן הפרק, ומשפחת רענן פנתה לגור בעיר-הקודש חברון.



הקרוואן בהדר-ביתר בעמוד ממול: הקרוואן הראשון



מספרת אשתו:

כאשר הציעו לנו לבוא לגור בחברון, אני פקפקתי – המרחק הרב מהשיבה בירושלים, הקרבה לערבים, הלכלוך והריחות – אני נרתעתי. אך כשהגענו שנינו לשכונת אברהם-אבינו שבחברון, אורו עינינו. הוא זרח כולו מאושר. אז נסתתמו כל טענותי, והפור נפל.

לאחר כשבע שנות מגורים בקראוון בהדר-ביתר, שוב הוצע למשפחת רענן לגור בקראוון בחברון, בשכונת אדמות-ישי, הקרויה תל-רומידה. רבים ניסו להניא אותם מלגור בשכונה זאת. הועלו כל הסיבות שבעולם:

המקום מסוכן ורחוק, העלייה אליו קשה ותלולה. אך הם בשלהם – התאהבו במקום. תל-רומידה, היא תל-חברון – חברון המקראית. פה גרו אבותינו, אברהם יצחק ויעקב, כאן השורשים של עם ישראל, מרגישים את קדושת המקום. כאן מלך דוד המלך שבע שנים לפני מולכו בירושלים.

כאשר שאלו את הרב רענן: איך אתה גר בקרוואן עלוב שכזה?

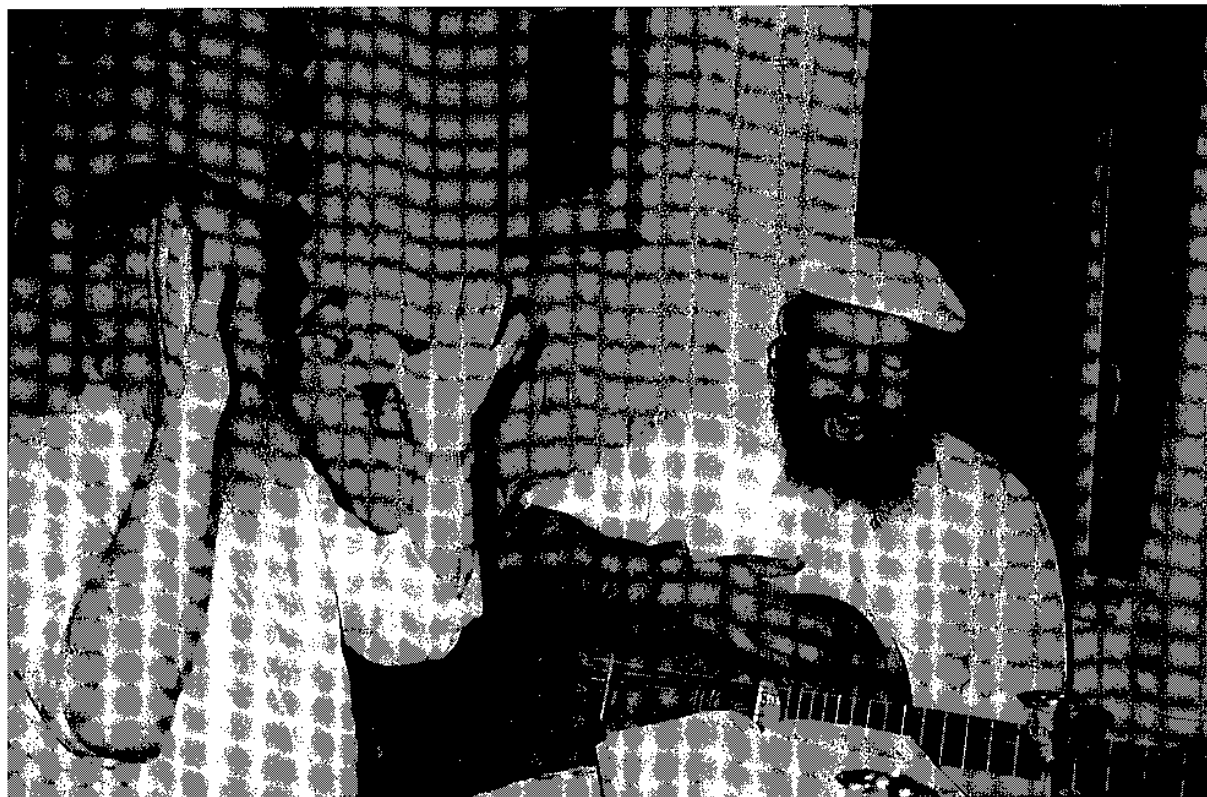
אמר: להיפך אני גר בארמון, פה היה ארמונו של דוד המלך!

הוא היה ללא חת, מעולם לא פחד, על הערבים היה אומר: "תיפול עליהם אימתה ופחד... " הם אלה שצריכים לפחד.

אמנם הוא לא פחד, אך נהג באמצעי זהירות, תמיד השתדל ללכת עם ליווי.

גם הקשיים של העלייה הקשה והתלולה לשכונה לא הרתיעו אותו.

תקופת היותו בחברון הייתה תקופת השיא בחייו, והוא שש למסור את נפשו למען חברון ותושביה היהודים.



סעודת מלווה-מלכה עם ר' דניאל הורביץ

שמחה וזריזות של מצווה

הרב קוק בספרו "עולת ראייה" מסביר במאמרו "מדנה אסא" (מתוך זמירות שבת) – שכאשר רבי שמעון בר יוחאי ובנו יצאו בשנית מן המערה, בערב שבת בין השמשות ראו זקן רץ בזריזות, עם שני הדסים לכבוד שבת...

מסביר הרב זצ"ל שבדרך כלל הזריזות, אינה שייכת לטבעו של הזקן, אך הדבקות במצווה, היא גורמת לו שישנה את טבעו ויהיה זריז, כאדם צעיר. זאת בדיוק אפשר לומר על הרב שלמה רענן זצ"ל, שהיה כל כך דבוק במצוות, עד שהיו לו כוחות ובריאות, להיות זריז כאדם צעיר.

אמרו עליו, שהיה נראה כנער צעיר עם זקן לבן. היה הולך בתנועות מהירות ועולה בעלייה כאדם צעיר.

היה משתתף בהפגנות ובצעדות, יחד עם בני הנוער. בכל פעם שהיה צריך לפעול או ליישב מקום חדש, הוא היה שם. בתמיכה לעלייה לשכונת רס-אל-עמוד לא נפקד מקומו. ביום העצמאות האחרון לחייו צעד עם הצעירים בנתיב למיטיבי לכת, כתמיכה בבנייה בהר חומה.

בשמחות ובחתונות היה רוקד בהתלהבות רבה. כחודש לפני שנרצח השתתף בשבע ברכות של משפחה חסידית. כל האברכים הצעירים יצאו בריקוד סוער והמבוגרים נשאר יושבים על-יד השולחן. רק הוא בן השישים פלוס, הזדרז לשמח חתן ולהשתלב במעגל הרוקדים באותו קצב כאחד הצעירים.



ריקוד של מצווה

כלל ישראליות וציפייה לישועה

בחורף היה כל הזמן מתעניין במזג האוויר. מתוך דאגה לכלל ישראל, השתוקק והתפלל, שירד גשם ותבוא ברכה לעולם.

מספרת אשתו:

היה מקשיב לחדשות ברדיו לעתים קרובות. שאלתי אותו, לשם-מה אתה מקשיב כל כך הרבה לרדיו, הרי הדברים חוזרים על עצמם, ואין חידוש בכל מהדורת חדשות? ענה לי: חשוב לדעת, מה קורה לעם ישראל. אולי לפתע יודיעו, שהמשיח בא... אני רוצה לשמוע זאת מהר ככל האפשר!

ר' יורם, יהודי המתמסר להתעוררות ותשוקה לביאת המשיח, מספר:
תמיד כשהיה פוגש אותי, היה אומר: נו... נו... משיח... משיח ונכנס עמי לשיחה נלהבת בנושא.



חברים מספרים



לעילוי נשמת מו"ח הרב הקדוש אליהו שלמה רענן זצ"ל הי"ד

למדנו יחד בשו"ע¹ הראויים לדון "צריך שיהיה בהם ז' דברים: חכמה, ענוה, יראה, שנאת ממון, אהבת האמת, אהבת הבריות להם, בעלי שם טוב". ובהמשך² "דרך חכמים הראשונים בורחים מלמנות".

היו בו שבעה דברים אלו וכן יכל היה להתמנות, אבל הוא ברח מזה בכל כוחו. הוא הסתיר כל מידותיו וחכמתו. חז"ל אמרו³ "מוטב ליקרא שוטה כל ימיו ולא לעשות רשע שעה אחד לפני המקום". וכן מביא החפץ חיים⁴ בענין לשון הרע. דברים אלו היו אור לרגליו כל ימיו. כך נהג חותני הקדוש הי"ד ולא דיבר לשון הרע וברח ממנה בכל עוד נפשו בו תמיד הסתיר עוצם חכמתו ורוב יראתו מהבריות אפילו במחיר שיהיה תמוה בעיניהם. אחד המידות העיקריות שאחז בה היא מידת השתיקה. הוא התמחה בשתיקה. "מאי אומנתו של אדם בעולם הזה? ישים עצמו כאלם"⁵. זה היה האומנות שלו, והכל רק לשם שמים. "תולה ארץ על בלימה - שאין עולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה; רבי אבהו אמר מי שמשים עצמו כמי שאינו"⁶. לא היה אפשר בשום פנים ואופן בעולם לריב איתו. אולי למו"ח, שבריתו היה ביום הסתלקותו של הגאון החסיד מוילנא ונקרא אליהו על שמו, התכוון הגר"א עצמו שכתב לבני ביתו "כל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכול לשער"⁷.

בקי היה בכל מכמני התורה ונהג בעצמו הרבה חומרות אבל הכל בסתר. כל ימיו הסתיר עצמו וכל כולו היה נסתר.

בדרכו של סבו הוא מיעט לעסוק בפלפול ועסק רק בסברא ישרה. יכלנו לשאול אותו בסוגיות שלא עסק בהם באותו זמן ולזכות לתשובה קצרה וקולעת. אמנם ברב הפעמים

1. חושן משפט סימן ז' סעיף יא
2. חושן משפט סימן ח' סעיף ג
3. כדיות פ"ה מ"ז
4. הלכות לשון הרע כלל א סע' ז
5. חולין פט
6. שם
7. אגרת

התבייש לענות ורק אחרי הפצרות והשתדלות רבה מצד השואלים זכו לתשובה. הוא נהג בעצמו דברי חז"ל⁸ "למד לשונך לומר איני יודע שמא תתבדה ותאחז". תמיד הוא התבייש. באורחות צדיקים⁹ "השכל הוא בושה והבושה הוא השכל" ומכאן הצניעות. הבושה והצניעות היו שתי מידות בולטות אצלו.

ספרו שאביו שיבח אותו במידת התמימות ושדודו הרב צבי יהודה זצ"ל הגדיל ותיאר אותו כגאון בתמימות. ואמנם תמימות היא מידה שיש לצעירים ולאט לאט מאבדים אותה. סבו הרב זצ"ל כבר אמר שהעבודה של אדם בעולם זה לשמור על התמימות ולא לאבדה.

הרב רענן זצ"ל הי"ד היה חבר עם הצעירים הוא התחבר עם תלמידים בשיעור א'. מספרים שגדול אחד¹⁰, שעל מנת למנוע לשון הרע, דבר על מזג אוויר. מו"ח כך נהג בצעירים חדשים בישיבה לשוחח לקרבם. כמו כן ידע לוח השנה והזמנים והמנהגים בעל פה לכמה שנים קדימה. ויכל היה לשוחח על זה כדרך אגב. היום התחילו להדגיש הצורך לתלמידי חכמים לצאת לעיירות פיתוח ולעסוק בקירוב לבבות. מו"ח עשה כך עוד לפני ארבעים שנה, לימד תורה לצעירים מאיזורי פיתוח ושכונות מצוקה ותלמידיו, מפוזרים היום בכל הארץ, השיגו השגים מצויינים ונמצאים בתפקידים חשובים.

כשיצא לעסוק בישוב הארץ נסה בכמה מקומות וכשהגיע לחברון כנראה הרגיש ריח גן עדן שפתחה נמצא במערה וכאן החליט להשאר כאן ומצא מקומו. החוש המיוחד הזה כנראה נמצא בשותפות לשאר תושבי חברון והתפתחה אהבה מיוחדת בינו לבין שכיניו שיחיו.

עשה חסד בגופו ובממונו. כל רכושו היה הפקר. הוא לא היה צריך לתת כי אף על לעיתים מצבו הדחוק איפשר לכל אחד לקחת מה שרצה. וכל זה מעבר למתן בסתר הוא לא רק שלח תרומות למוסדות אלא הלך לשוק וקנה סלים של אוכל והביא לעניים שהכיר. הוא רץ לעזור לכל מי שיכל. כל דבר שבקשו ממנו עשה ללא היסוס. רץ העירה לעשות קניות לעזור לאחרים. הוא הרבה לבקר חולים, לנחם אבלים, לשמח חתן וכלה ובעל ברית ללא הרף. רק מי שראה יכל להאמין כמה התאמץ, שהיה חולה, להגיע למקומות רחוקים על חשבון זמן יקר. אבל בשעת הלימוד לא הסכים להסיח דעתו מהספר שלפניו לשוחח, להקשיב, להסתכל סביבו מה קורה. אם שאלת אותו שאלה כאשר ענה הרגשת שענית בעצמך ולא הוא.

לסיום אין לי יכלת לתאר את האדם שעמד במערכה קשה במסירות נפש ממש מול האויב הרוחני והגשמי ונפל. כל ימיו חי חיים של קדושה ובמותו הנורא, בהתגברות כוחות

8. ברכות ד

9. תחילת הפרק על מידה הבושה בשם חז"ל ונמצא בספר תיקון מידות לרשב"ג

10. הרב אברמסקי

מחללי ה', השפלת כבוד השכינה, מסר נפשו על קידוש ה'. מובא בתשבץ¹¹ שהמהר"ם אמר שמי שגומר בדעתו לקדש השם ומוסר נפשו אינו כואב לו כלום. והראיה שרבים נשרפים חי ואינם צועקים. חמותי שתחי' מספרת שבליל הרצח היא שמעה מו"ח הי"ד צועק לראשונה בשלשים וחמש שנות חיים יחד. אמנם הרב רענן הופתע אבל מצאנו במדרש תלפיות¹² "הצעקה שצועקים אותם צדיקים לא בשביל כאב גופם כי בשרם לא יכאב רק כי בצעקתם והבל פיהם שוברים אור החיצונים שלא יעכב על ידם פן ח"ו יגרום להם להרהר אחר מדותיו יתברך".

11. עמ' 72

12. מובא בספר "עדן מקדם" ערך - הרוגים

"לא תכרות להם ברית"

הרב דב ביגון

הקדוש הרב שלמה אליהו רענן הי"ד זצ"ל. נרצח באכזריות בחברון. הוא מצטרף לרשימה ארוכה של מאות אזרחים תמימים שנרצחו בשנים האחרונות בגלל היותם יהודים הרוצים לחיות חיים חופשיים בארצם.

הרצח הראשון של קין את הבל, היה מאותה סיבה בדיוק "ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו" (בראשית ד', ט'), חז"ל אומרים: קין רצה לרשת את ארץ ישראל, לכן קם ורצח אותו באכזריות כשם שהקדוש הרב רענן הי"ד נרצח, ואכן עונשו של קין היה שגורש מארץ ישראל "הן גרשתה אותי היום מעל פני האדמה" (בראשית ד', יד').

בדומה לקין והבל – ישמעאל לא היה יכול לסבול את צדקותו ואישיותו הטהורה של יצחק אבינו והיה מתנפל עליו ומתגרה בו, עד שקמה שרה אמנו ודרשה בתוקף, ברוח קדושה, מאברהם אבינו "גרש את האמה הזאת ואת בנה, כי לא ירש בן האמה הזאת עם בני יצחק" (בראשית כא' י'), ואכן כך היה וכך היה, כי "מעשה אבות סימן לבנים". מאז ועד היום ניגר דמנו כמים על ידי רוצחים שונאי ישראל ימ"ש, אשר אינם יכולים לסבול את קיומו של העם היהודי בעל הנשמה האצילית והטובה. ובפרט כאשר עם ישראל שב לארצו וקם לתחיה.

נכון לעכשיו עלינו לעשות חשבון נפש לאומי ואישי על מה ולמה הגענו להדרדרות כל כך קשה.

הערבים מבית ומבחוץ מרימים ראש כמעט כאיש אחד, ומצהירים ברבים שרצונם להשתלט על ירושלים ולגרש אותנו מארצנו, ועושים את ההכנות המעשיות לבצע משימה זו באמצעות בנית כוח צבאי אדיר וצבירת נשק להשמדה המונית מחד, ותעמולה והסתה פרועה בתוך ארצנו – לג'יהד, תוך כדי מלחמת התשה על ידי רציחות בלתי פוסקות ואלפי התקפות של אבנים ובקבוקי תבערה, מטעני חבלה ואף יריות מידי יום ביומו.

בעוד שאנו, העם החכם, הפיקוח והחזק, העם שניצח את הערבים בכל המלחמות ניצחון מוחץ למרות שעמדנו מעטים מול רבים, אנו נראים היום כחברה מפולגת, מבולבלת ומגמגמת בהכרת שייכותה של ארץ ישראל לעם ישראל. חולשה זו משפיעה באופן ישיר ועקיף על חוסנה הצבאי של המדינה ואין ספק שמצבה הביטחוני הקשה, שבו הרוצחים

והמחבלים מרימים ראש ואינם פוחדים לרצוח ולפגוע בנו לעין כל, נגרם בראותם ובחושם את החולשה הפוקדת אותנו בשאלה גורלית זו מה שייכות הארץ לעם ישראל? בבואנו לעשות חשבון נפש עלינו לבחון מן השורש את המדיניות של ממשלות ישראל אשר מאז קום המדינה מתוך שאיפתם לשלום עם הערבים. הסכימו לדבר עם הערבים בלי תנאים מוקדמים – וכאן, שורש החולשה ההולכת ומתמשכת. אפשר וצריך לדבר עם כל אדם וכל עם, גם עם הערבים, אבל בתנאי מוקדם שאין לעבור עליו – הערבים חייבים להכיר בשייכותה של ארץ ישראל לעם ישראל. אחרת, אין מה לדבר ועל מה לדבר.

הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל היה נוהג לספר שהוא היה מוכן להפגש ולדבר עם הנכבדים הערבים כאשר הציעו לו זאת, אבל התנה זאת בתנאי חד משמעי שקודם כל הם יסכימו שארץ ישראל שייכת לעם ישראל, והם לא הסכימו. ההסכמה לדבר עם ערבים בלא תנאי, הביאה אותנו לחתום עמם על הסכמים שהביאו למסירת חלקים מארצנו האהובה, ולהתדרדרות שאנו נמצאים בא היום. ואכן התורה מזהירה אותנו כמה פעמים לא לכרות ברית עם עמים זרים על ארץ ישראל ובמידה שנעשה כן, תהיינה התוצאות קשות ומרות. "כי אתן בידכם את ישבי הארץ... לא תכרת להם ולא להיהם ברית... כי היה לך למוקש" (שמות כג).

"ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם, והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם וצוררו אותכם על הארץ אשר אתם יושבים בה" (במדבר לג' ושם ברש"י ובאור החיים הקדוש פירוט נוסף). "כי יביאך ה' אלוקך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרישתה לא תכרת להם ברית ולא תחנם" (דברים ז') וחז"ל לימדונו מכאן את ההלכה שאסור לתת לגויים חניה בארץ ישראל.

הקדוש, הרב שלמה אליהו רענן הי"ד זצ"ל, חייו ומותו היו למען קיום מצות ישוב ארץ ישראל, והוא איננו היחיד. ישנם רבבות, רבבות יהודים הנאמנים לארץ ישראל ואינם משלימים עם המדיניות של מסירת ארצנו לגוים והרבבות האלו הולכים וגדלים למחנה גדול עצום ורב והם מזכים במסירות נפשם ובאמונתם החזקה גם את יתר חלקי האומה שיש להם עדין חולשה אבל לא ירחק היום והעם היושב בציון וממשלות ישראל יפקחו את עניהם ויבינו כמה צדק אותו הצדיק הקדוש הרב אליהו שלמה רענן הי"ד וכמה עלינו להכות על חטא שחטאנו בענין ההכרה באמונה בשייכות ארץ ישראל במלואה לעם ישראל לנצח.

מהכואב ומצפה לישועה שלמה.

דברים לזכרו

הרב יעזר אריאל

צדיק נסתר

דמותו של הרב שלמה אליהו רענן הי"ד זצ"ל מצטיירת בעיני תמיד כדמות של אחד מלו' צדיקים שהקב"ה שותל בכל דור. להלן כמה מתכונותיו:

א. נח לבריות - "כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו". לא היה אדם שהיה עמו במריבה כל שהיא, לא יכול היה להיות אדם שהיה עמו בריב, כי הוא מראש ויתר ולא התעקש. היה טוב לכל, מכבד כל אדם גדול או קטן, גם לילדים ברחוב, היה נוח ונעים מחייך ושוחק במעין משובת נעורים.

ב. ענווה - ענוותנות היתה במדרגה בלתי מצויה כמעט ולא הראה את חכמתו, את ידיעותיו, את השגותיו, על אף שהיו לו הרבה ידיעות בכל חלקי התורה. הוא היה מקשר מקשיב ושומע לדברי אחרים ועושה עצמו כמי שאין לו מה לומר ולהוסיף אלא רק להנהיג בראשו כאומר "הן! הן!".

ג. איש ההלכה - היה נוהג להעיר הערות בדרך ענווה לש"ץ במערת המכפלה, ובמקומות אחרים מזכיר לו הלכות ומנהגים מה צריך להוסיף בתפילה, ומה לומר, והיה בבחינת שולחן ערוך מהלך. סיפר לי אחי הרב יגאל שליט"א שבעוד בהיותו תלמיד צעיר בישיבת מרכז הרב ועבר כש"ץ בישיבה, העיר לו הערות על מנהגי התפילה והוא זוכר עד היום את אשר שמע ממנו.

ד. אהבת ארץ ישראל - אהבת ארץ ישראל שלו מלווה ומחוברת לענותותו בחינת "ענווים ירשו ארץ". מרוב ענוותנות היה מוכן לעבור לגור בארץ ישראל במקומות הקשים ביותר. הוא עזב את ביתו בירושלים ועבר לגור בקראונים במשך 15 שנים. בתחילה עבר להקים את הדר ביתר-היסוד לעיר ביתר: התנאים שם היו קשים מאוד, בקושי היה שם מנין. הוא ורעייתו תבדלח"א היו חלק מהגרעין הבסיסי לשוב, שכל רוח לא הזיזה אותם משם. כשהוקמה העיר ביתר והקראונים פונו עבר לאדמות - ישי. בחיותו בהדר ביתר הזמין אותי יחד עם חבר נוסף לתת שם שיעורים, והוא היה משתתף קבוע בשיעורים.

ה. שמחה - השמחה לא משה מפניו, תמיד חייך ושמח. זו היתה עבודת ה' אמיחית בשמחה. השמחה נתנה לו את הכח להתגבר על כל הקשיים שהיו לו בבניין ארץ ישראל.

ו. אהבת ישראל – אהב כל אדם מישראל. לא דיבר סרה ולא קיטרג על אף אחד. פעם ראיתי אותו ברחובות ירושלים בשבת, בדרכו ממרכז העיר לכותל המערבי. באותה שבת שהייתי גם אני בירושלים, היתה זו תקופה של מתח בין שומרי מצוות ובין אלו שאינם שומרי מצוות. לפתע עבר ברחוב אדם שאינו שומר מצוות וכשראה לנגד עיניו את הרב שלמה אליהו עם כובע שחור ולבוש ארוך, התחיל לתקוף אותו במילים רוויות זעם, משל היה הרב שלמה אליהו מנהיג של קבוצה קיצונית. הרב שלמה אליהו לא ענה לו, וקיבל באהבה את הגידופים. אני שעמדתי מן הצד אמרתי לאיש שגידף אותו: אם אתה הייתה יודע מה עושה האדם הזה למען עם ישראל לא היית מגדף אותו. שאל אותי: מה הוא עושה? עניתי לו הוא מיישב את ארץ ישראל יושב עם משפחתו בקראון בהדר ביתר. מעולם הוא לא עשה דבר רע ליהודי. כששמע האדם שגידף אותו את דברי השתתק ונאלם. ומילמל כמה מילים מפניו כמתנצל על התקרית ומיהר להסתלק מן המקום.



הרב שלמה, בעלייה לראס־אל־עמוד

פנים מאירות

ר' שלום אלקובי

בירושלמי שקלים ח' עמ' ב' מובא סיפור על ר' יונה שהיה שותה ארבע כוסות בפסח היה מחניק בראשו, כלומר שראשו כאב לו עד חג הסוכות, פעם אחת ראתה אותו מטרוניתא אחת שהיו פניו מאירות, אמרה פניך מאירות ואתה שמח מפני שיש בך אחד משלשת הדברים הללו, או שאתה שתוי יין וע"כ אין לך דאגות ואתה שמח כמו שכתוב "ויין ישמח לבב אנוש"; או שמלווה בריבית אתה, ז"א שאתה מרוויח בכסף בלא טורח גדול על ידי שאתה מלווה בריבית או שמגדל חזירים אתה שזה גידול קל וריווח גדול הוא.

אמר לה, אחד מאלו אין בי שהרי יין איני יכול לשתות כלל, והלוואה בריבית וגידול חזירים אסור לנו אלא תלמודי מצוי בידי, שהוא זוכר את תלמודו וזה משמח אותו, או שהוא מחדש דברים והם מאירים פניו, דהכי כתיב (קהלת ה, א) חכמת אדם תאיר פניו. וכתב "התקלין חדתין" (תלמידו של הגר"א) שהחכמה של אדם שקולה כנגד ג' הדברים הנ"ל שהתורה נמשלה ליון, כמו שכתוב לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי וקאי על התורה, וכן היא משמחת את לב האדם כמו שנאמר "פיקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהילים יט, ט).

וכן יש בידו רווחים על ידי התורה כמלווי ריבית שהרי נעשה כמעין המתגבר לחדש חידושי תורה והוא מתענג על ה' בעונג התורה.

ממשיך הירושלמי ומביא סיפור דומה: ר' אבהו הגיע לטבריה וראוהו תלמידי ר' יוחנן שפניו מאירים, התלמידים שראו את פניו מאירות אמרו לר"י שרבי אבהו מצא מטמון וע"כ פניו מאירות, כשרבי אבהו בא לפני ר' יוחנן, אמר לו איזה תורה חדשה למדתה שלכן פניך מאירות, ר' אבהו ענה לר' יוחנן שמצא תוספתא ישנה שאינה מצויה ושמח על זה כמוצא הון רב כמו שכתוב כל חפצים לא ישוו בה, קרא עליו ר' יוחנן על ר' אבהו "חכמת אדם תאיר פניו".

קשה ללמוד דברים אלו ולא להזכר באור פניו של רבי א. שלמה רענן.

כשהיה חוזר מירושלים כל יום, פניו היו מאירות.
 כשהיה בא למנין בבוקר, פניו היו מאירות.
 במנחה לפני שבת, בכל השבת, פניו היו מאירות.
 בסעודה רביעית, פניו היו מאירות.

מנהג עולם שאדם הולך לעולמו מפריזים קצת בהספדים במידותיו ובהנהגותיו כמו שכתוב בשולחן ערוך שד"מ סעיף א': ואסור להפליג בשבחו יותר מדאי, אלא מזכירים מדות טובות שבו ומוסיפים בהם קצת, רק שלא יפליג, ומסביר הט"ז במקום: מאין ההיתר לשקר, להוציא דבר שקר, מה לי שקר מרובה ושקר מועט? ומתרחץ ש"ח שדרכם בענווה, להסתיר מעשיהם הטובים ולהיות הצנע לכת עם אלוהיו, לכן יש דברים שגם אנו לא יודעים על מעשיהם.

אולם כל מה שיכתב כאן בעה"א אין בו שום הפלגה אלא דברים אמיתיים שזכינו לראות עוד בחייו של הרב שלמה רענן הי"ד שכל דרכו היה בקדושה ובצניעות יתרה, זכינו לעמוד על קנינו של רבי שלמה כבר לפני מספר שנים למרות שניסה להסתיר את בקיאותו בתורה שבע"ה ושבת, עוד בחייו של רבי שלמה היינו מנסים להדבק בו "ולהוציא" ממנו איזה הלכה, כאשר נשאל שאלה היה מראה פני משתומם, בפעם השניה היה חוזר על השאלה, ובפעם השלישית היה מציין את המקום שבה תופיע התשובה המבוקשת, והכל בחיוך רחב, והיה הדבר מפורסם והיינו מידי פעם "בודקים" את ענוותו.

מפורסם הדבר שהיה מקפיד על תפילה במנין, אך היה גם מקפיד על טרחה דצבורא, היה בימי שני וחמישי אחרי התפילה היה מכין את הספר תורה לתפילה הבאה ואם לא עשה זאת היה מגיע בשני או חמישי כמה דקות קודם התפילה וגולל את הספר.
 זכותו תגן עלינו ועל כל בית ישראל

"הרנינו גויים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו".

נסיון קטן לכתוב על אדם גדול

אשר אוחנה - קרית-ארבע

את ר' שלמה רענן זצוק"ל הכרתי לראשונה בלומדי בישיבת ירושלים לצעירים שע"י ישיבת מרכז הרב הכרתי הראשונה איתי היתה בתפילת מנחה שהתקיימה במקלט של ישיבת מרכז הרב בפעם הראשונה שראיתי אותו קורא ואוסף ומזמין אנשים שיבואו להתפלל מאז ועד יומו האחרון כך אני זוכר אותו אוסף ומזמין וקורא בקול נעים לאנשים לבוא ולהתפלל וביחוד בתפילת מנחה שכנראה היתה חשובה לו ביותר ידוע שכתוב בגמרא בברכות : לעולם יהא אדם זהיר בתפילת מנחה שהרי אליהו לא נענע אל בתפילת המנחה".

הולך הנני ופוסע ברחובתיה של קרית ארבע ורמת ממרא ומכל פינה מחייך אלי ר' שלמה רענן הי"ד ודם עבדיו השפוך. בעבר כשהיה ר' שלמה בחיים היתי זוכה לחיוכו בכל פעם שהוא רק ראה אותי ותמיד תמיד שאל אותי לשלומי ולמצבי עתה רואה אני אותו מחייך אלי מכל פינה עכשיו טוב לך ר' שלמה ידידי הטוב עכשיו אתה בעולם שכולו טוב רך, בעולם הזה לא תמיד ולא כולם הבינו אותך, לא כולם היו יכולים להתחמם מעט מעולם השקר בו אנו חיים ולהיות קצת במחיצתך עכשיו אתה נמצא הרב יותר קרוב לבעל המנחה, עכשיו אתה יכול להתפלל תפילת מנחה עם סבך הקודש ועם כל כלל ישראל.

בהיותי מדבר עם אחד מחברי הכולל בישיבת אור חברון מזכרתי איך שהיתי רואה את ר' שלמה שהיה נוסע מידי יום ללמוד בישיבת מרכז הרב וחוזר בחזרה לחברון שהיה מקיים הוי גולה למקום תורה מידי יום ביום זוכרני שמידי פעם שהיה יוצא לי להיות איתו באוטובוס שנסע בחזרה לחברון או בהלוך לירושלים היו לפעמים ימים חמים כ"כ והיתי תמה בליבי איך זה אדם מבוגר עם זקן לבן כבר נוסע ומיגע עצמו בדרכים ומחתת רגליו בכזה חום אימים.

לעיתים מהרהר אני ביני לבין עצמי וחושב למה לא ראינו את כל זה כשהוא היה חי ביננו ואני חושב ומשיב לעצמי שזה משום שזוהי גזרה שגזר הבורא ב"ה שכל עוד האדם חי לא יראו את גדולתו אלא רק מקצת גדולתו ושבחו ורק אחרי מותו יכלו ליראות יותר ויותר.

הלכתי בק"א וראיתי מודעה גדולה על הספד שיערך לר' שלמה במרכז גוטניק ביום חמישי הבעל"ט ובמודעה הזו נכתב "החסיד" כך כינו את ר' שלוימלה שלי, אח כמה אהבתי אותך, כמה אתה חסר לי אין לך מושג רק ה' יודע כשראיתי את המילה "חסיד" התרגשתי מאוד מה הוא היה חסיד תמיד רציתי לראות חסיד אף פעם לא ידעתי מה זה חסיד אה, הוא היה חסיד אז זה זאת אומרת שחסיד זה אחד שאוסף אנשים לתפילה כן חסיד זה אחד שאוהב לעזור לאנשים ותמיד מחייך אלהם כן, חסיד זה אחד שאוהב את המצוות כן חסיד זה אחד שעושה את כל המצוות בשמחה.

כה דברי הכואב ובוכה

על אובדן צדיק חסיד ישר נאמן חבר וידיד.

צדיק באמונתו יחיה

דעאל יוסף בן אמו"ר רבי אליהו אביחיל שליט"א

אין דבר שאין לו רישום בעולם. כל נשמה שיורדת בזה העולם יש לה תפקיד ומטרה. ר' שלמה, כך כולם קראו לו. בלי שום תארים!! כי כך "הרגיל" את כולם.

זכורני שעוד בהיותי ילד קטן, לקחני אבי להלוית אביו, הרב נתן רענן, זצק"ל ומתוך כל ההמולה, זכרוני שתפשה אותי דווקא, תמונה שלא אשכח! כולם מבכים את השריפה, שנלקח, צדיק לבית עולמו. ורבי שלמה, אומר קדיש, כאילו לא שייך אליו, האבלות הגדולה, ומתוך פשטות ועמקות של אמונה וכתוב במסכת (ע"ז). אל אמונה ואין עול, כשאדם נפטר מן העולם באים כל מעשיו ונפטרים לפניו ואומרים לו כך עשית ביום פלוני, ואי אתה מאמין בדברים הללו? והוא אומר הן והן. והוא אומר חתום שנא' ביד כל אדם יחתום (איוב ג') "את צדיק וישר הוא והוא מצדיק הדין" (שם).

נפלאה דמותו של הרב הצדיק, רבי שלמה, שכן נהג, ומעשי אבות - סימן לבנים, והלכה ברורה, והדרכה עצומה - לנו.

זכורני, שבד"כ התענין תמיד לשלומי וללימודי ותמיד יתעניין במה שאבא עושה (למען הבאתם של נדחי ישראל) ובתשומת לבו המיוחדת.

בפשטות שלא מן העולם, היה שואל כמשיח לפי תומו, בלי שום ריחוק וידוע שת"ח לפי דרכו של הרמב"ם, שומר על ריחוק. ודרכו של ר' שלמה לא כן, כי הוא תמיד שואל שלום לכל אדם ומתענין לבריאותו וכו'. ומתוך כך, כשעבר לישוב "הדר ביתר" עם בני משפחתו ששם אחי, הרב דוד אביחיל כיהן כרב הישוב, לא ביקש שום משרה, ולא שררה, פעם בעת ביקורי שם שאלתיו, מדוע הרב! לא מקבל על עצמו שעורים בישוב, וצחק כדרכו הלבבית ואמר: אני? מי אני, יש רב בישוב...

ואולם אני הבינותי מיד שזו דרכו המיוחדת של הרב, ר' שלמה (מידת ענוה וחסידות), ובקשתי מאחי, שבאם לא יוותר על מקומו, לטובת ר' שלמה, לפחות שידרבן את הרב, לתת שיעורים בבת-הכנסת של הישוב. וזוהרו מילא את כל הישוב בשעורים שונים ומעניינים.

אחרי עזיבת משפחות הישוב (משום העיר ביתר) חיפש, מקום אחר, ושאלתיו יום אחד בעת שפגשתיו, מדוע הרב, לא מחפש, משרת רב, אמר: מי אני ואמר?! שבגילי, לא מקבלים בישובים... ולבסוף סיפור קצר.

וכשעקר לחברון, רצה מאוד שאגור לידו ואשתו הרבנית טילפנה אלינו ע"מ להזמיננו לוועדת קליטה לאדמות ישי. ובאמת שהינו שם בשבת והיה נפלא. חסר לי הרב, חסר לי מאוד. גם כשחליתי, ונזקקתי לניתוח קשה, הרב כל הזמן שאל לשלומי, ודאג לי, כבנו יחידו. ולמעלה מ-5 פעמים בא לבה"ח לבקרני ובבית בו החלמתי ממחלתי (למרות גילו המבוגר והלא צעיר ולמרות טרחותיו הרבות).

עוד בשבוע בו נלקח התעניין בשלומי.

אבד חסיד מן הארץ "חבל דאבדין ולא משתכחין".

הקב"ה החליט לקטוף בערוגות הבושם ונראה שראה שיש צורך ברחמים על עמו, ושליח ציבור כזה ר' שלמה שלנו הרב הנסתר והצדיק בדרכו.

יהי זכרו ברוך וינוח בשלום על משכבו וימליץ לפני מעלה, שיביא את משיח צידקנו במהרה בימנו אמן כן יהי רצון.

ת.נ.צ.ב.ה

גבורה מסוג אחר

ברוך מרזל - אדמות ישי חברון

אנו רגילים בכול יום לפאר ולרומם מעשי גבורה מבהיקים לשעה, חד פעמיים. אך בו בזמן אנו נוטים להתעלם ממדרגה יותר גבוהה של גבורה, שהיא הייתה הגבורה של הרב שלמה רענן זצ"ל הי"ד.

הרב רענן זצ"ל היה דמות של הפך הגיבור: תמיד נחבא אל הכלים, בורח מהכבוד, אינו מחפש תפקידים ושררה וממעיט לדבר. אך כשכן של "ר' שלמה", למדתי שיש גבורה מסוג אחר - גבורה של לקום לתפילה בכל מחיר ובכל מצב, אפילו חולה, או כשהמצב הביטחוני מתות, או אפילו כשקרח מכסה את הכביש היורד מהשכונה. איזו גבורה הייתה לך בזריזות לקיום מצוות! בשביל מה לומר "מגן אבות" צריך בית - כנסת קבוע, אז רבי שלמה, אחרי התפילה באדמות ישי, הולך מהר למערת המכפלה לומר "מגן - אבות" בציבור ואח"כ מטפס למעלה. כשחסר משהו בנוסח התפילה בחברון, הולך ר' שלמה להשלים את זה ב - "זופניק" כי אסור לוותר על קוצו של מנהג אבותיו. ואיך מצליחים להושיב את ר' שלמה במזרח? פשוט מסבירים לו שזה טובת הישוב, ולמען הישוב הוא ויתר הרבה פעמים.

כמה קשה להיות נחמד! איזו גבורה צריך כדי שלא להתווכח גם על דברים עליהם אתה חושב אחרת ויודע אחרת. כאשר צעירים רבים וחצופים בישיבה באים בטענות כלפיך ע"כ שאתה עולה להר הבית, ועוד חותמים על עצומה בנושא, ובמקום לומר להם שאתה "קצת" יותר תלמיד חכם מהם ו"קצת" יותר מכיר את הנושא או לומר שמיחות שהיו לך עם הרצי"ה זצ"ל הבנת שהמצב השתנה ועתה יש לעלות להר הבית, אך ר' שלמה בענוה עצומה האזין לכל ההתקפות והתלונות ואפילו לעיתים עשה רושם שהצעירים שמבקרים אותו הצליחו "לחדש" לו משהו, אך לא הצליחו לגרור אותו לויכוח ובשבוע שלאחר מכן הוא שוב עלה להר הבית, כי הרב רענן זצ"ל ידע במה הוא מאמין ואיש לא יזיז אותו ממקומו.

איזה אומץ היה צריך כדי ללכת לבד בכל מקום בחברון, איזו גבורה צריך כדי שלא

לסור מההוראות וההמלצות שלא לנוע ללא ליווי, אז אצל ר' שלמה זה קודש ואין יוצא מן הכלל ונעים רק בליווי. גם בתקופות שאנשי כ"ך היו "מצורעים" ולא היה מקובל להתחבר אליהם, לר' שלמה לא היה בעיה לשבת ללמוד איזה סוגיה או להסתובב בחברת אנשי כ"ך הוא היה תמיד פתוח לשמוע, (כפי שהיה באותו זמן יכול להיות ידיד של כל האחרים) אבל ידע גם לעמוד על שלו.

ר' שלמה אין מילים לתאר את החלל העצום שנוצר אחרי הרצח! חלל אצל המבוגרים, חלל אצל הנוער וחלל אצל הילדים. אנו, תושבי אדמות ישי, יודעים שחלל זה ישאר בליבנו שנים רבות ורק הנהגותיך המיוחדת אותם ילדינו למדו ממך הם מעט נחמה ר' שלמה מלשון שלם היית שלם בהנהגותך, באישיותך ובמידותיך.

נצור ראי"ה ציפה לישועה

ר' דוד אלבוים

עשר קדושות הן ארץ ישראל... קדש קדשים חלוצים רבים עצרו בקדושה שניה טובים נפלו בקדושה שלישית אחרים נשרו בדרך לקדושה רביעית בעלי השגה עייפו מול קדושה חמישית ומי מדבר מעלה בקודש עד קדש הקדשים, המורים התייאשו מראש מכל הנתיב והלכו לכתחילה רק על מחצה שליש ורביע או אפילו על עשירית מנתיב הקדושה ביניהם אפילו כאלו שתיבלו את חולשת התנהגותם ב'עכערע ענינים' (דרכים נשגבות) לאמר הלואי ונשיג מדרגה של שהיא בקדש איך נעיז להעפיל לקדושתך העליונה?

התוצאות של זניחת ה'פינטעלע' נקודת ההוד, מוטלות כבר להוותנו כמפגעים לעיננו, פזורות לכל אורך המסילה, בלי מקדש-כל הארץ נדל"ן: בלי קטורת סמים זכה - כל הארץ סמים: בלי עליה לרגל - דרכי ציון אבלות מתאונות הרג שבר פצע והון ישראל מושחת: בלי בית לה' - הבית למשפחה יהודית בארצו כרוך כאב ראש רב ועצום: בלי קרבנות כפרה - קרבנות מאויב ארוך שנים וסבל: (ראה קונטרס בין לבנון ללבנון - יהודה עציון עפרה תשנ"ט) אם אין אני לדודי ודודי לי - יש ויש משפחות משפחות חד הוריות: לא נלאה את הקורא בכל הפיגועים הנובעים בסופו של חשבון מהעובדה שבאין חזון יפרע עם. עד שבלא בירה, הארץ חלילה אליהם לנתח נתחים.

לעומת דמות חצי חלוצ

בים שלישי - לפני הבחירות - עם סיום העליה הקבועה של "התנועה לכינון המקדש", מאלה שגם רבינו שלמה השתתף בהם, פגשה קבוצת היורדים מן ההר בסיעה ברשותו של ח"כ יצחק רבין ז"ל פמליה חמושה היטב במצלמות ומסרטות עוזרים וסייענים לצוד עוד קול צף בכותל המערבי. שלום עליכם - עליכם שלום, תצביעו אמ"ת! כשאתה תהיה ראש ממשלה יהיה יותר קל ליהודים בהר הבית? תביאו פתק מהרבנות ועל זה נקיים ישיבת ממשלה! עבור בית אלפא נהלל עין חרוד וכך השאר גם המתנתם לפתק מהרבנות? ארץ ישראל חול החלטנו בעצמנו הר הבית קודש הרבנות שתחליט היתה התשובה. חצי חלוצ זה והמון עם אחריו לא הבינו שאין חליצה למחצה אין גאולה לחצאין אין סיכוי למקצרי דרך וכבר היום קוצרים את הפרי, אם אין אוהל מועד איש לאהליך ישראל אין גיבוש אין

טעם לקיום כי אין אתגר המשך.

חלוץ עבר לפני ה'

הצדיק רבי שלמה איש רענן היה לא עשה שקר בנפשו עם הגיע לאזניו האיוושה הראשונה של רוח "תנועה לכינון המקדש", נחלץ מיד בכל מאודו, התייצב לעליות הקבועות להר הבית ולא חש על כבודו וביזויו, בידי שאבאב ושוטרים: וואקף ומשמר הגבול: חמאס ושהב"כ: ככדור הועף - יחד עם חברים - בין השירותים החשאים לבין העולם התחתון ועל ההר לא ויתר, כי לא איש דברים היה איש-חסד היה וכשהתחנן "בורא עולם בקנין השלם זה הבנין" לא נענוע שפתים היה לו זה, כי לא איש מהשפה וחלוץ היה, כידוע לכל, לא נתן לחכמתו להתרבות על מעשיו שלא תבוא רוח העוקרתו והופכתו על פניו ובין מעשיו הרבים: מדי פעם שולח את תרומותיו "לישיבת תורת הבית" וכן היה מנוי קבוע על "יבנה המקדש" ו"בין אולם ולמזבח", ומה נהדר היה המראה לראות צדיק קדוש וצנוע ונשגב זה בתוך הציבור העממי ההולך ומתעצם מידי סעודת מקדש לסעודה ומדי כנס כינון המקדש לכנס והנה גם הוא בתוך הבאים, נכון בית המקדש תמיד סבל מחוסר באנשי צבע באישי רושם בבובות מנופחים ובבעלי כיס הגון אבל יהלומים רעננים כרבי שלמה הם כוחנו הם תקותנו בהם נתעצם ונלך עדי עד גם המגושמים שבישראל המורמים מעם גם הם יבינו כי קודש ולהם תתן קדושה בקודש את כל תועליותיו ואותם תעלה לספירות חדשות, רק יחד עם הקדושה יתעלו ואנחנו באורו נמשי לצעוד בגאון, נעלה להר תמידים כסדרן ומוספים כהלכתם עדי עד יכירו וידעו כל שלטונות ישראל כי הדלקת המנורה בבית ה' אינו קטסטרופה כי אם תרופה ומרפא לכל חלינו "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" לסיום נעתיק את פרסום קריאתו של הרב הקדוש ר' שלמה רענן זכר צדיק לברכה לחיי העולם הבא וה' ינקום דמו אם על ידנו ואם לעינינו וגם מהמונעים לנקום דמו אמן וזה כתב:

מצטרף אני בזה לקריאת הרבנים הממליצים לעלות להר הבית במקומות המותרים, כי זה דבר ברור ללא צל של ספק כי הסבא רבנו הראי"ה קוק ובנו הרצי"ה קוק לא אסרו לעלות במקומות המותרים ובוודאי מצווה גדולה לרשת את המקום המקודש מידי זרים ואך ורק באופן המותר, הנני חותם: נכד מרן הרב זצ"ל - אליהו שלמה רענן קוק.

בנש"ק דגול זה כתב בלהט על כיבוש ובנין הבית כמה וכמה אלא כדרכו לא על נייר פירמה, השכלנו ולא שמרנו ולא השכלנו לקיים אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו וחבל.

מקדוש אשר יוכל להשיב באמת לשאלה צפית לישועה? לא באומר ובזמר בתוכי כלי וככליזמר אלא בכל גופו ומאודו זכה לצפות לישועה אשר כה רבות עמל עליה בעליה ובירידה, בהשפלה ובכל זאת שוב ושוב עולה לבית ה' ברננה, ממנו נלמד ונחלץ אחריו

חושים למען ציון לא נחשה ולמען ירושלים לא נשקוט. ועליו נמליץ האיר המזרח בבית
המקדש עד תברון של רב שלמה רענן.
לא האכרתי כי באפיו של רבניו נדבק במעשיו המרובין מחכמתו שכל רוחות שבעולם
באות ונושבות בו אינן מזיזות אותו ממקומו, ממקומו הוא יפן ברחמיו לעמו ויחון עם
המיחדים שמו.
בדמע ובתקוה.

במי אתה מוצא תורה במי שמשים עצמו כמי שאינו!

הרב דורון אביכזר - שכן בהדר בית"ר ור"מ בישיבת שבי חברון

הרבה מדרגות מנו חז"ל - במי שנבנה מתורה - ועסוק בה על הצד שטוב בה - מתוך הקשבה ושימת לב - לסגולת מפעלה הפנימי.

אמרו במי אתה מוצא תורה - במי שהוא כערוגה זו שהכל דשין בה

ועוד אמרו - במי שהוא כאסקופה הנדרסת ועוד...

אבל מדרגה אחת מאוד מעניינת - שאם לא זכיתי להכיר את ר' שלמה רענן - לא

הייתי מאמין שיש לה מציאות כפשוטה.

במי אתה מוצא דברי תורה - במי שמשים עצמו כמי שאינו...

כשאתה לומד על המדרגות הללו - אפילו שאתה מתאמץ ללמוד מהן ולהתחיל לסגל

אותן לעצמך - ואתה יודע שהתנאי לכך שתצליח לקנות אותן הוא - שיהיה מושקף לך -

עד כמה הן ממשיות ולא משל או גוזמה שלא באה ללמד אלא עקרון - אבל תמיד אתה

מרגיש שככל שהתאמצת להבין איך הן ממשיות - בכ"ז תמיד שרוי אתה באיזשהו מקום

- ברובד של דמיון...

אין התורה מתקיימת אלא במי ששם עצמו כמי שאינו - ואתה מתקומם - א"כ מה

הפשט - מתקיימת בו - והוא - כמי שאינו - מי שהתורה מתקיימת בו - בודאי גדול

הוא בתורה - חכם - תלמיד חכם - ורב פעלים - ידו רב לו במקצועותיה השונים של

התורה - תורת ה' משיבת נפש - כשהיא תמימה...

אבל מתקיימת בו - זה בעצם לאפוקי שקשים לקנותם ככלי זהב וקל לאבדם ככלי

זכוכית - על שאין היא מתקיימת בעולמנו - בנו לגודלה, להיותה ממקור מדרגה עליונה

מתקשה היא לעמוד במקום ירוד לפי מעלתה ואם היא מתקיימת באיזה שהוא מקום

בעולמנו - סימן ואות הוא כי היא מרגישה שם בבית וזה במי שמשים עצמו כמי שאינו...

הרבה דברים - הרבה מעלות, משעה שאתה רוכש אותם אתה מתמלא מהם והם

נוסכים בך הרגשת ישות מלאות וסיפוק. וזה מדרבן קדימה נותן יציבות, מוטבציה, ושקיקה,

צימאון וכוחות - להתמיד עוד ולשקוד עוד. וכך הוא בודאי בעולם הרחב - שהשאיפה היא להתמלא בישות, בהחזקת עמדה, בהבנה רחבה של עולמנו.

ועל כן אנשים מבטאים את נמצאותם - איש איש וסגנונו האישי - יש מי שמתמלא כל החלל, כל האויר בישותו, במילותיו, בתנועתיו ואתה מרותק - על כרחך אתה מתבונן בו ומחפש להרוויח ממנו משהו טוב לעצמך.

ויש מי שנותן בנוכחותו - הפועלת ישות לכל מי שנמצא סביבו - הכל מקבל פתאום חשיבות במחיצתו, ורצון להתקרב אליו הוא ממלא את כולם בשייכות לדבר גדול וזה מחבר ומגבש.

ויש מי שמשים עצמו כמי שאינו - ומחמת שאתה יודע שהתורה מתקיימת בו - אתה מתאמץ לתת לו ישות של כבוד - של כבוד תורה - אבל זה לא הולך - מבקש אתה לזכור כשיכנס לעמוד - והנה הוא כבר בפנים מארגן מנין - לומד - עסוק. עוד פעם פספסת עוד פעם נכנס ולא הרגשת...

ואתה לא מבין - כיצד זה התורה מתקיימת בו? - אה כן אתה נזכר - למדת פעם: כלי ריקן לא מחזיק וכלי מלא מחזיק.

רגע!!! אבל פה זה הפוך - משים עצמו כמי שאינו - מקבל תורה והיא מוצאת בו את עצמה.

ומי שלא משים עצמו כמי שאינו - בו אין התורה מתקיימת כ"כ - אז אכ' ההפך - כלי ריקן מחזיק וכלי מלא אינו מחזיק???

נכון זה מורכב אבל זה לא הפוך - זו מדרגה מיוחדת - לא נתקלים בה כל יום. נכון פה זה הפוך - ממה שמורגל - פה זה ישר - מי שאצלו המלאות גרמה לפינוי מקום - עצם המלאות עד שכל טיפה שנתוספה פינתה תהומות ומרתפים של מקום כנגדה כחוק הנפח של ארכימדקס - הוא זה שנקרא מחזיק - כלי מלא הוא זה שיש בו אין סוף מקום להתמלא - כלי מלא הוא כלי פנוי - במהות - וכלי ריק הוא אטום...

אומרים לך, מזמינים אותך, מבקשים ממך לומר דברי תורה - חושב אתה לעצמך - במקום שאין איש - היה איש ואל תמנע טוב מבעליו.

ומתקין אתה עצמך - להתאמץ - לחשוב אם יש בך דבר אמת לאמיתה של תורה - לומר אפילו קטן לא תתימר לומר משהו ארוך - שלא מיושב היטב על דעתך - שלא בלוע בעצמותיך שאין כל עצמותיך אומרות אותו.

ועוד חושב אתה מה לומר לדור לעם לשומעים - דבר לקח רוצה אתה לומר - לא רק ציצית ופרחים - משהו, מחזק, מדרבן, מיצב, מעמיד, מראה שיש אופק רחב של יצירתיות, שלא מיגע בגודלו - אלא אדרבה מרומם לרצות להשתתף בהדי ציבורה העוסקים בהוצאתו לפועל...

ופה ברגעים האלה אני נזכר - בהדר ביתר - אחרי שהכרתי אותו, את ר' שלמה -

שמתני עיני אליו – אמרתי לעצמי ממנו אלמד פה ואקטוף פירות מן האילן הזה, אכן יש פה עץ במקום הזה ובעוד אני ישוב באחד השבתות הראשונות שלי בביכנ"ס של הישוב – בערב שבת – מבקשים מר' שלמה לומר דברי תורה – בטוח הייתי שיסרב, שלא יעלה – הן אף פעם לא ענה לשאלותי, אף פעם לא השתתף בשיעורים רק היה כנהנה לשמוע דברי פלא מחודשים – היתי על כן במתח רב – בודאי לא יחרוג מהרגלו וממנהגו – בודאי לא יפרוץ את מסך שתיקתו סתם בשביל איזה ד"ת של ערב שבת – אדרבה יסרב, ימצא צידוק, יקעקע בגרונו, יצא, יזלזל בעצמו ויתחמק ודי... השתוממתי – ספריו היו מוכנים עם סמניות, לוקח לעצמו סטנדר וניגש לומר ד"ת...

ומה השתוממתי כשהבנתי שכבדו אותו לומר את דברי התורה הללו כל שבת – והוא נענע – אבל כשפתח בדברו הבנתי...

כלי מלא – שכולו מלא מקום – להתמלא עוד מיינה של תורה. וכולו מלא בהרגשה הזו – עד אפס מקום, עד מיצויה של הנפש ותפיסת כל מחשבה – בתחושת החלל המתמלא – בתחושת העומק, העומק האוביקטיבי – של תורה – בלי שום חפץ לראות איך אתה אט אט "משתלט" על הגודל הכמותי בלי כל חפץ לקבל ישות מהעובדה שהנה כבר הרבה הוצאתה מאוצרה של תורה דליתה והשקתה תוכנו – לתוכך ואם כן – אז – בסדר לומר ד"ת – זה לומר מה שכל עצמותיך תאמרנה – אבל מה יעשה מי שכולו מלא משגב העומק של התורה והוא מתרפק עליה רק כפי שהיא, להתמלא ממנה עוד ועוד, משתכר מלא להרגיש כלל איך שהמילוי הזה מידלדל את התפוסה שלו מהכיל את ענינה בו איזה ד"ת יאמר אדם כזה? מה מסר ימסור?...

כולנו הינו עסוקים בירושלים וגרים בהדר ביתר-כל בוקר יצאו הטרמפים לשם, כל פעם ברכב אחר של נוסעים פעם הזדמנה לי נסיעה עם הרב אביחיל ולידו הרב רענן – שניהם מקדימה ואני מאחור כל הדרך הרצה הרב אביחיל צדדי דיון בענין שעון יד בשבת כמדומני לענין טילטולו – ממש לקראת סוף הדרך הסכים ר' שלמה לומר משהו – שות' אז נדברו, שות' אז נדברו, קצה קרחון ניבט לרגע ולא יסף, וחזר הים לאיתנו היה כלא היה, באחת נרגענו שנינו ידענו שנמצא שם מבוקשנו...

אז א"כ כלי מלא הוא מלא תורה גם כפשוטו – ואעפ"כ כשקם לומר ד"ת בערב שבת – והוא היה עולה כל שבת לומר דברים בענינה של הפרשה – תמיד זה היה נשמע כמו חתן צעיר בשבע ברכות...

כשהיה מצוי בינינו ועמנו הרגשת שאתה לא חסר דבר – שהוא נותן לך. הרגשתה שהוא לא מוסיף בעצם כלום לאף אחד – ואתה מתקומם – כלי מלא מחזיק תורה שמתקיימת בו – ולא יזכה את הרבים ולא יתן לאחרים ולא ישאוף ללמוד וללמד, זו תורה וזה שכרה...? לא! הוא כנראה לא עשה את זה בכוונה, גם לא מתוך ענוה – לא את

סגנון הדבר תורה, גם לא את הכניסה הלא מרשימה לבהכ"ס ולבית המדרש, זה הכל סמפטומים ונפוקות - של אותה מדרגה, של מי שמשים עצמו כמי שאינו. ואולי דוקא משום כך אפשר להבין את התחושה הודאית - שמילאה לא אחד ולא שניים שעמם שוחחתי אודתיו שמשנלקח הוא - נלקח משהו יסודי - נלקח ממך הכל. ניטל זיוה ניטל הדרה.

כמו הלב כמו עצם החיים - כל זמן שהם מתפקדים - אפילו לא מרגישים בהם והם כמי שאינם אבל כשהם לוקים - מיד אתה יודע שאי אפשר בלתם, שהם תופסים בעצם את מרכז הויתך.

ואולי דוקא משום כך באבל הזה אתה מרגיש - לא יאוש וחידלון - אלא רק שמעתה נדרש ממך להגיע אל "ההכל" הזה - בעצמך...

רק כאילו המחישו לך מנין אתה בא ולאן אתה יכול להגיע בגודל נשמתך. נפער חלל - שכולו תחושה של קריאה לעמל.

חי בשולי החיים - בשולי החיים שלנו
ומשם - משולי החיים - התנשאו חייו
ואנחנו - בתוך השוליים שלנו חשבנו יש הכל - והוא מבחוץ חבל...

אבל הפלא הוא - שמשנעדר המתנשא למעלה מראשינו - מראשינו הגא
חשנו בשולי חיינו - איך שנעלם מהם הלוח
איך שנעלם מהם הכל
ונעשינו - ונעשו לנו חיינו - שוליים - ענין של מה בכך

ולא ידענו שהוא עמד נטוע - תמיד ובעצם - במרכז
במרכז חיינו.

ועכשיו שנודע - ועכשיו שמודגש
ידוע נדע כי לחיים במרחבי ארץ - יש מרכז
ולמרכז יש שורשים - מתברר - השלוחים תק' פרסה על תק' פרסה
והמונים המונים באו הנה - כל יונקי שורשיו.

"שיר השירים אשר לשלמה..."

הרב יוסי בדיחי - קשת, רמת הגולן

"שיר השירים אשר לשלמה..."

אשר לשלמה אליהו רענן זצוק"ל הי"ד.

תמיד הי' רענן, ברעננותה של תורת חיים, תורתה של ארץ ישראל. היד רועדת והלב ממאן לקבל שהנשמה הקדושה "הפשוטה" והגדולה הזאת, איננה אתנו עוד בפועל כאן בעולמנו זה, והיא עלתה לשמש במרום.

יחד עם הסבא הגדול מרן הרב זצ"ל ובנו יחידו ממשיך דרכו מרן הרב צביהודה הכהן קוק זצ"ל, וחתנא דבי נשיאה מנהל הישיבה אביו של הקד' ר' שלמה אליהו זצוק"ל, הרב שלום נתן רענן זצ"ל. אודה ואבוש, נתבקשתי פעמים רבות להעלות על הכתב ולו במעט מן האור של הנשמה הגדולה הקדושה הזאת שזכינו שתתהלך בתוכנו ובינינו, מעט מן ההנהגות, או איזו שהיא תגובה או התיחסות למעשה או מצב מסוים, כדי שנוכל אנו ללמוד להאיר את דרכנו ולשפר את מעשנו ומדמינו במציאותנו המסובכת והנוראה הזאת, בה אנו נמצאים, בשנות חיינו אלה, אך לצערי אע"פ שזכיתי למעלה משנת דור, להפגש ולראות אותו במצבים שונים, בזמנים שונים, במועדים, בבית מרן הרב קוק זצ"ל, בימי החול בישיבה הקדושה, מרכז הרב, אפילו בנסיעה ביחד לטיול בגולן ובחרמון, או בביקור בעה"ק חברון תובב"א, התגובות היו מוכרות וללא שינוי, בקל שקט ונעים, היה אפשר לשמוע את ההסכמה של כן... כן ומיד נו... נו... ומה אתה אומר? ותו לא.

מעטה של פשטות טבעית ענוה כפשוטה במלא עוצמתה ובמלוא מובן הביטוי של המידה הזאת לכל צדדיה והביטיה.

זכיתי להשתתף ביום זה בהכנסת ספר תורה לזכרו של הר' שלמה אליהו זצוק"ל הי"ד. סיום כתיבת האותיות היה בביתו של מורנו ורבנו מרן הרה"ג אברהם שפירא שליט"א ראש הישיבה המרכזית העולמית מרכז הרב. התהלוכה יצאה לכיוון הציונים של ישי ורות אשר בעיה"ק חברון תובב"א, ונראה שהמקום מתאים לעניין. החבור של הרב שלמה אליהו רענן הקדוש הי"ד לשני אבות האומה ואבות העולם, אשר האירו לנו בעולמנו זה ומהם מתגלה נשמתו של דוד מלך ישראל חי וקיים, ישי אבי דוד, כפי עדות חז"ל היה אחד מאלה שמתו בעטיו של נחש וכך מתגלה נשמתו הזכה והקדושה של ר' שלמה אליהו

זצוק"ל הי"ד. סופו מוכיח על תחילתו, בקדושה עלה השמימה ללא חטא וללא רבב. והנשמה הנוספת המחברת המאירה לנו את דמותו היא רות המואביה הסבתא רבה של דוד המלך המסמלת את הצניעות ואת הענוה. הפשטות הגדולה בהתנהגותה שלא יכירוה מלקטת בין העמרים פועלת בצניעות בלי להתגלות יחד אם זה עצמה ומסירות הנפש של הדבקות בד' אלוקים חיים ומלך עולם, "עמך עמי ואלקיך אלקי", ורק בשליחות חמותה נעמי הנעימה במעשה היא מתודעת לגואל.

התבוננות מעמיקה וחודרת לראיית ההתגלות הנשמית לה זכינו במשך הזמן שהיתה עמנו, עם החיבור לשני מאורות עולם ישי אבי דוד ורות הסבתא רבא של דוד המלך, עולה ומאירה נשמתו של ר' שלמה אליהו רענן זצוק"ל הי"ד שעליה אפשר לומר "שיר השירים אשר לשלמה". בפשטות ובצניעות ובענוה ובשמחה, והשלום הנעים לכל ברי' וברי', מגלה לנו גם את המשמעות של אליהו הנביא הרואה ואינו נראה המוסתר, ונושא את שם הד' עד ימינו אלה ועד אחרית הימים, והוא זה שיבוא ויבשר שלום לעם ולעולם כולו.

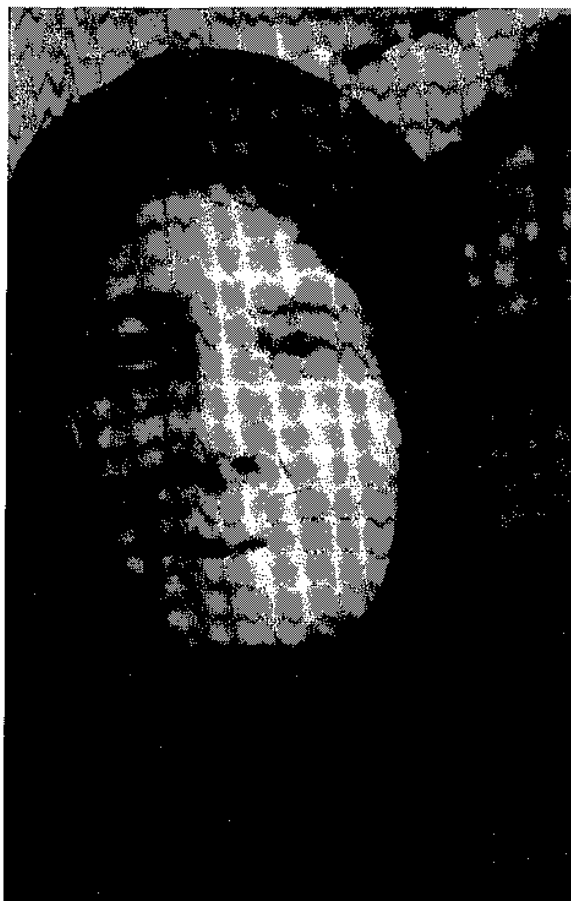
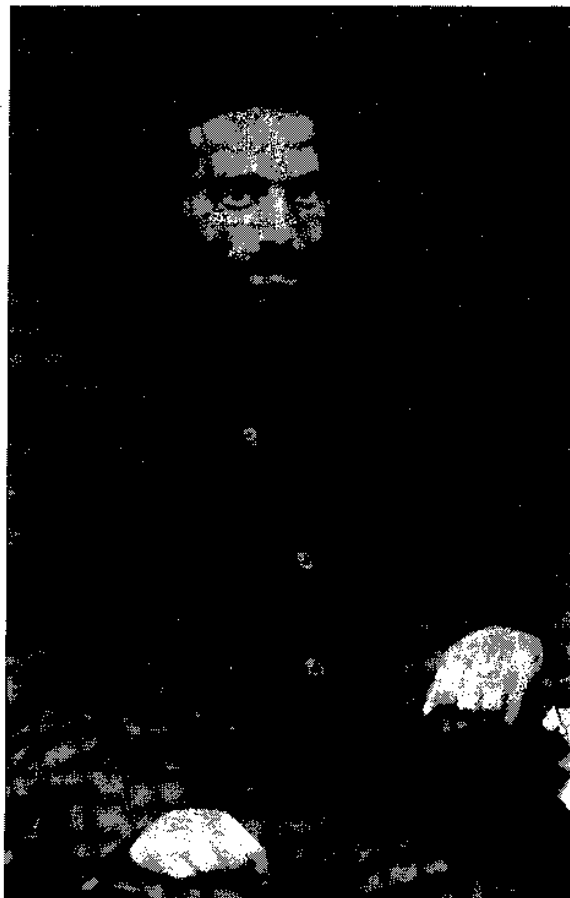
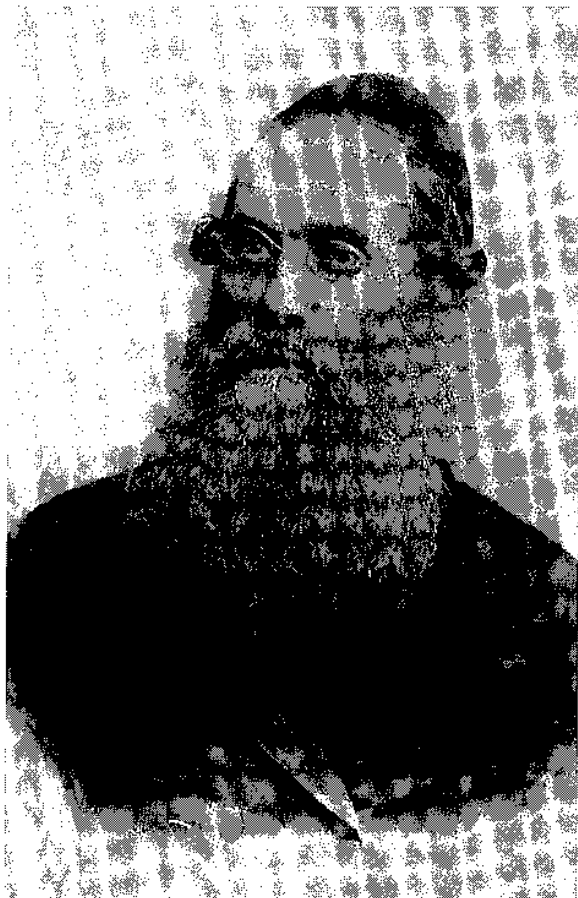
מאורות גדולים התגלו בנשמה הגדולה, הפשוטה והקדושה שהיתה נסתרת מאתנו בצורה טבעית ורעננה. זיכנו הבורא יתברך בהיות הנשמה הזאת במחיצתנו ובבקשת סליחה אודה אבוש ואומר. "ואנוכי לא ידעתי"!

העליה של הנשמה הגדולה הזאת בעיר הקדש חברון תובב"א המחברת את ישראל לאביהם שבשמים, אומרת לנו את המסר הברור, עלינו להתחבר יחד וכביטוי והדרכתו של רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה" וכך נתחבר לאבינו שבשמים, ובעזרתו יתברך נזכה ליראות את הגאולה והישועה השלימה עם כל בית ישראל למלוא רוחב ארצנו עמנו א-ל.

בצפיה לישועה שלימה.



מאלבומה של משפחה



משפחת הרב קוק

למעלה מימין:

חותנו של הראי"ה (מנשואים שנים) הרב צבי יהודה רבינוביץ, אחיו התאום של האדר"ת

למעלה משמאל:

האדר"ת - הרב אליהו דוד רבינוביץ תאומים - חותנו של הראי"ה קוק מנשואיו הראשונים

למטה:

אם הראי"ה הרבנית פרע זלטה



למעלה:

מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק

למטה:

ראשונה משמאל הרבנית ריזע רבקה , בחברת ארגון עזר ליולדות שהרבנית עמדה בראשו





ילדי הראי"ה

למעלה מימין:

הרב ישראל רבינוביץ בן האדר"ת עם רעייתו

פרידא חנה בת הראי"ה, מייסד העיר בת ים

וראש העיר הראשון

למעלה משמאל:

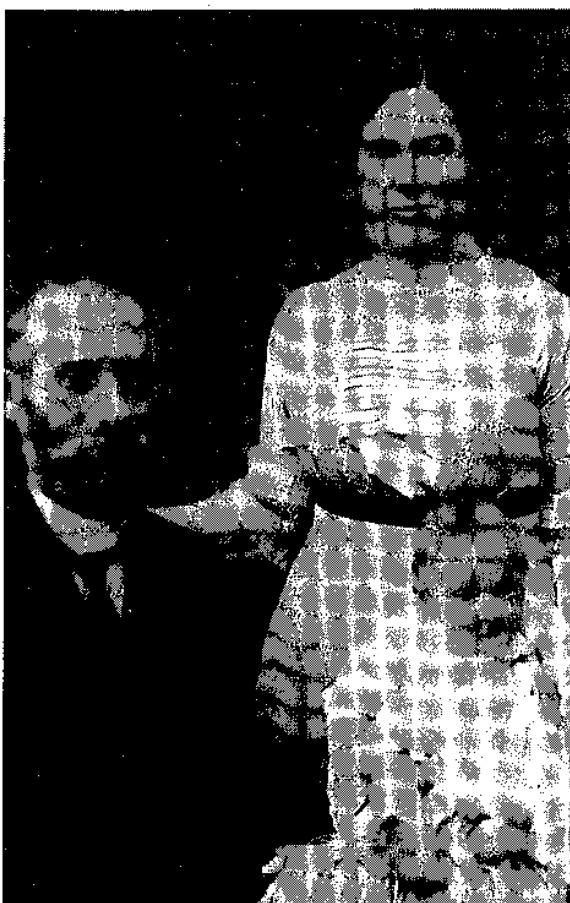
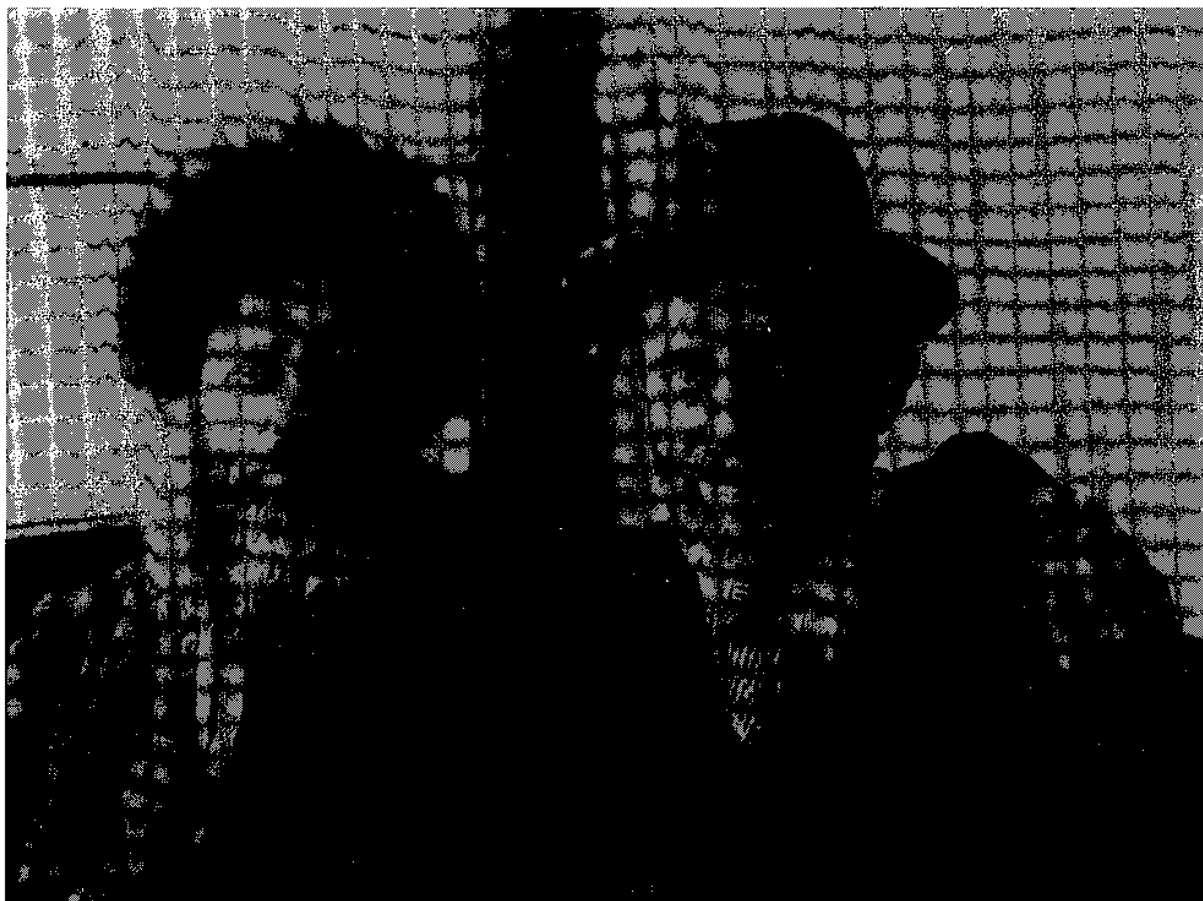
מרן הרב צבי יהודה הכהן קוק

למטה:

הרבנית בתיה מרים אמו של הרב שלמה ואחותה

הצעירה אסתר יעל שנפטרה בדמי ימיה





למעלה:

הראי"ה עם גיסו - חתנו, הרב ישראל רבינוביץ
בן האדר"ת

אחי הראי"ה

למטה:

הרב שמואל קוק,
אחיו הצעיר של הראי"ה ומשפחתו



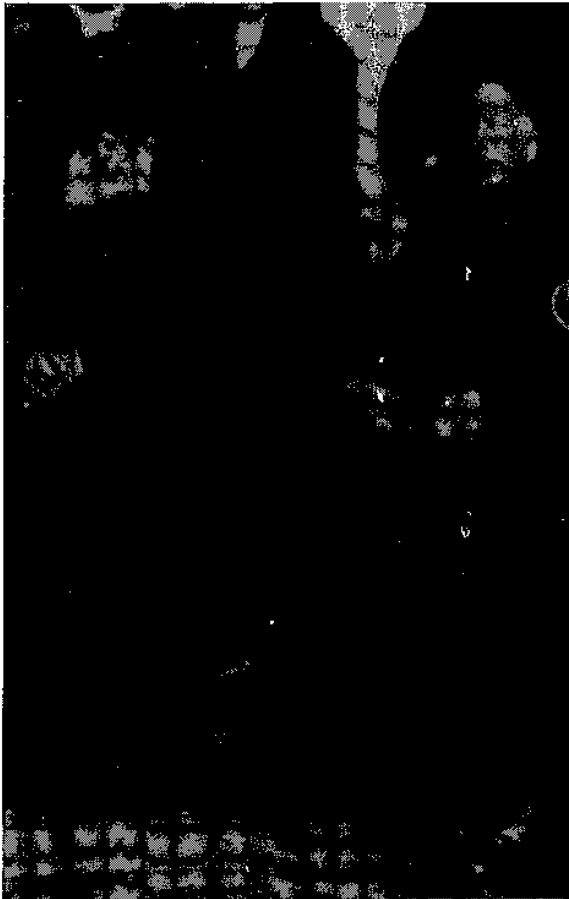
למעלה:

משפחת ר' שאול חנה קוק, אחי הראי"ה

למטה:

הרב יוסף רבי זצ"ל גיסו של מרן הראי"ה





משמאל:

הודי הרב שלום נתן רענן, הרב יעקב אלעזר
ורעיתו צשנה

למטה:

הנשים בחתונת הרב שלום נתן רענן.
במרכז: הכלה הרבנית בתיה מרים רענן,
מימינה הרבנית רייזא רבקה קוק, משמאל
הסבתא הרבנית פרעל קוק, הקצונית משמאל
הרבנית צופיה גורן ולידה אימה הרבנית
שרה (אשת הרב הנזיר) כהן.





מימין:

הרב שלום נתן בבחרותו.

למטה:

הגברים בחתונתו של הרב שלום נתן רענן

עם הרבנית בתיה מרים.

ראשון מימין מרן הרב צבי יהודה קוק,

במרכז מרן הראי"ה קוק, משמאלו מרן הגרי"מ

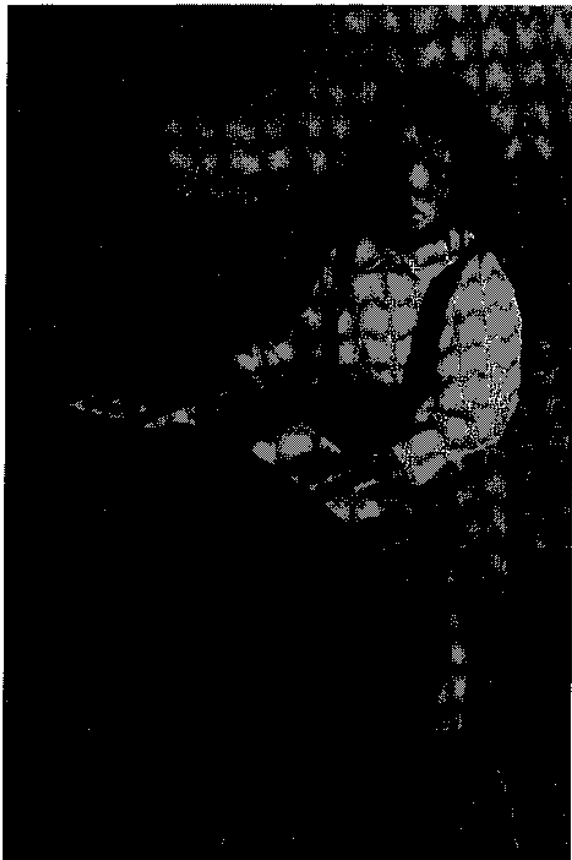
חרל"פ

מימינו: החתן הרב שלום נתן





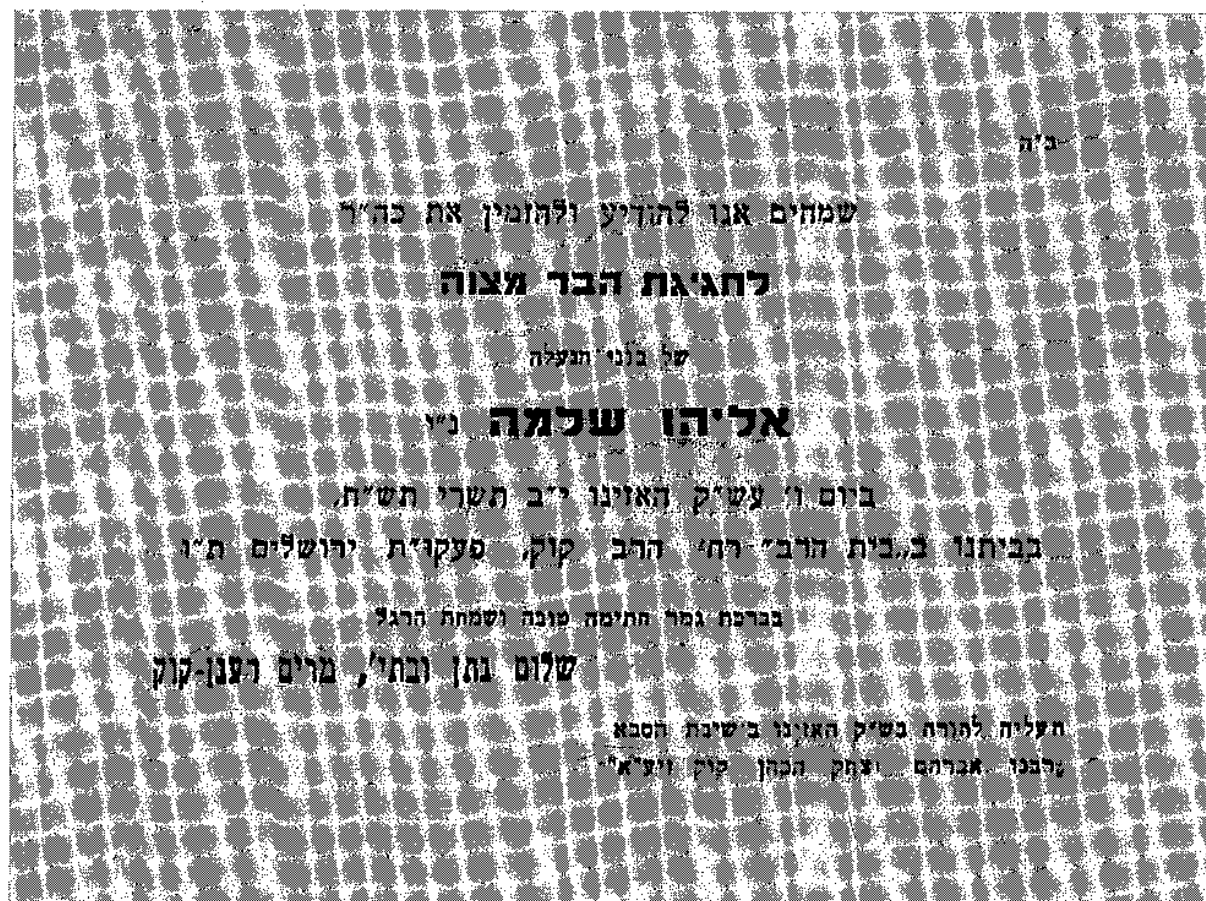
הרב שלום נתן וחבריו בישיבת מרכז הרב בין תלמידי מרן הראי"ה קוק



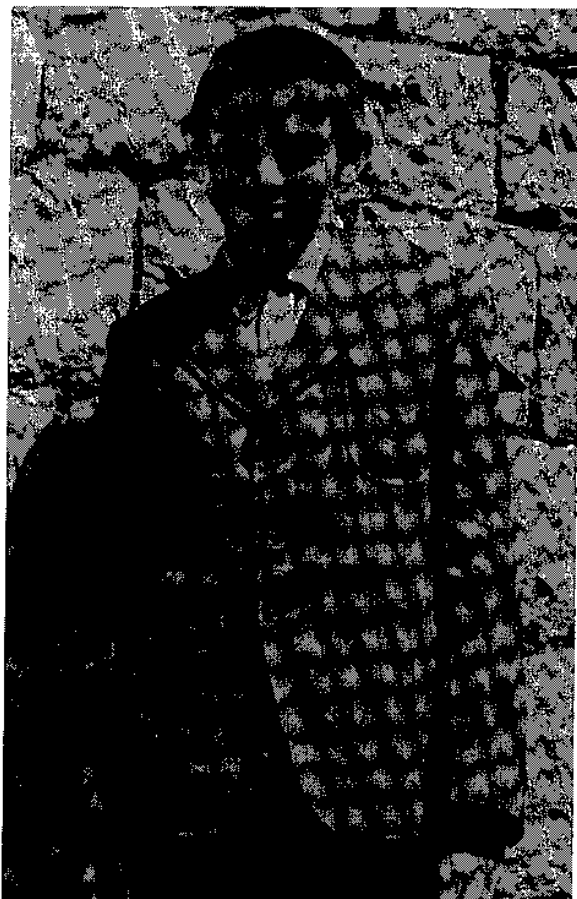
הרב שלמה בילדותו



הגרי"מ חרל"פ בוחן את הילדים אליהו שלמה ואברהם יצחק רענן



בר המצוה של אליהו שלמה רענן. משמאלו: מרן הרב יצחק הלוי הרצוג זצ"ל



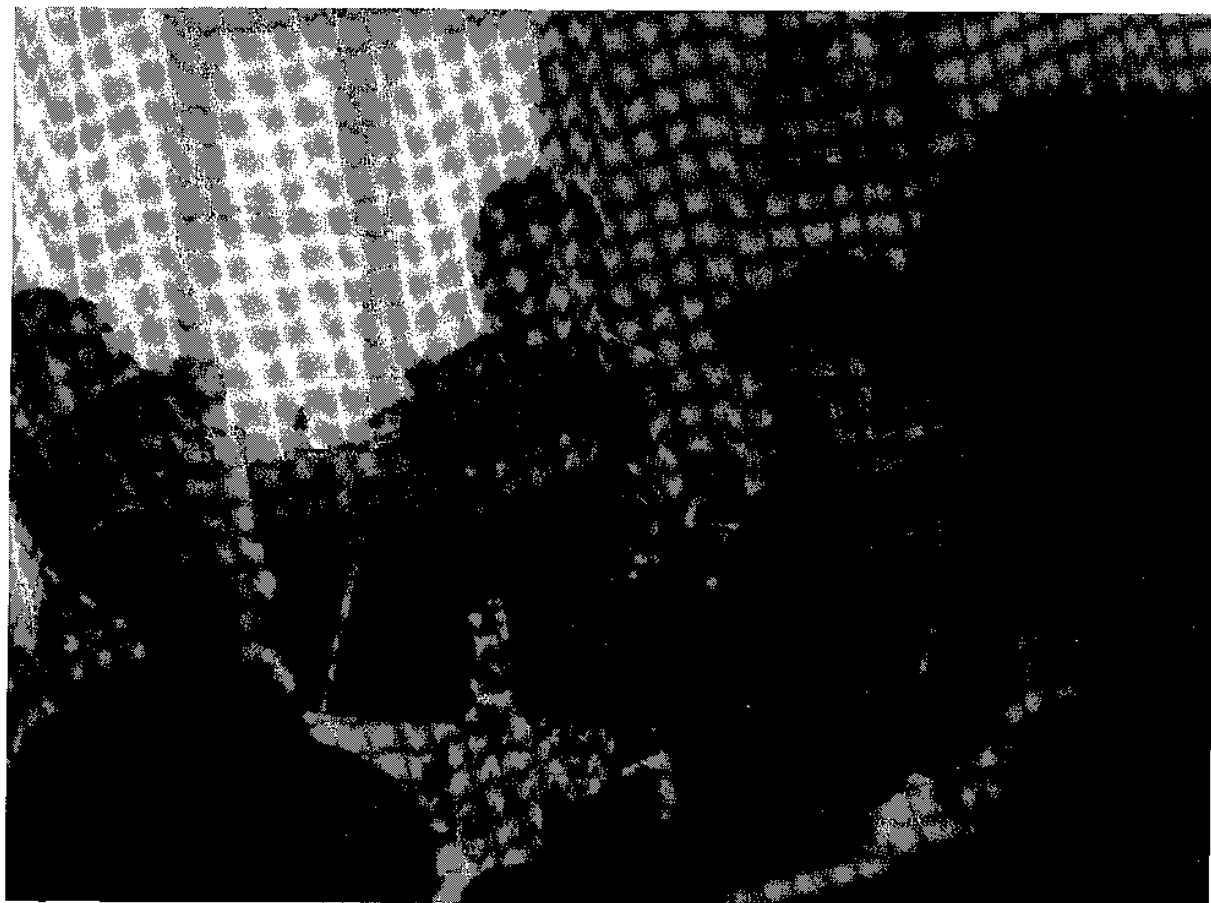
למעלה:

הרב שלמה ביום הבר מצוה

למטה:

במסיבת בר המצוה מימינו הגר"מ חרל"פ

ומשמאלו הראשל"צ הרב הרב"צ עוזיאל

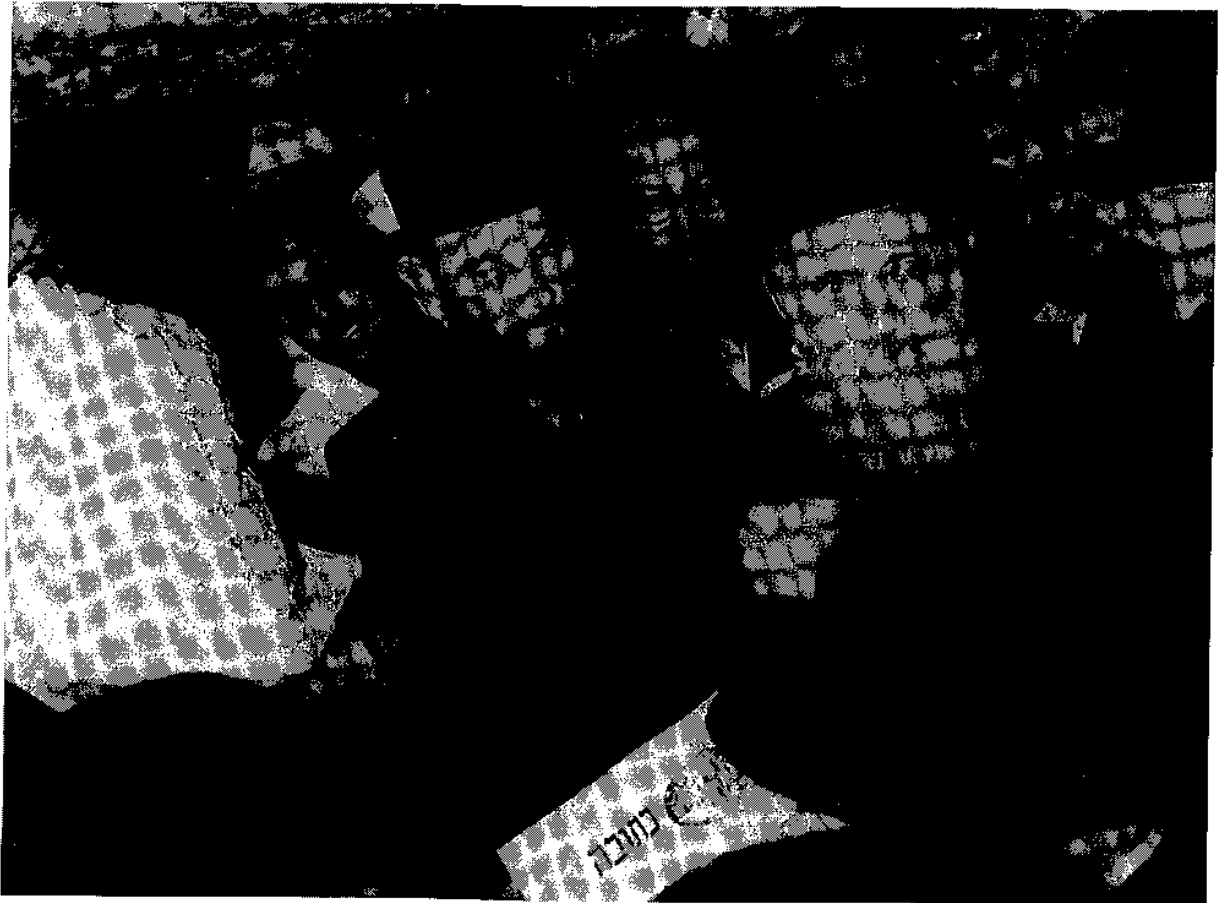




בחתונתנו בחברת בחורי הישיבה



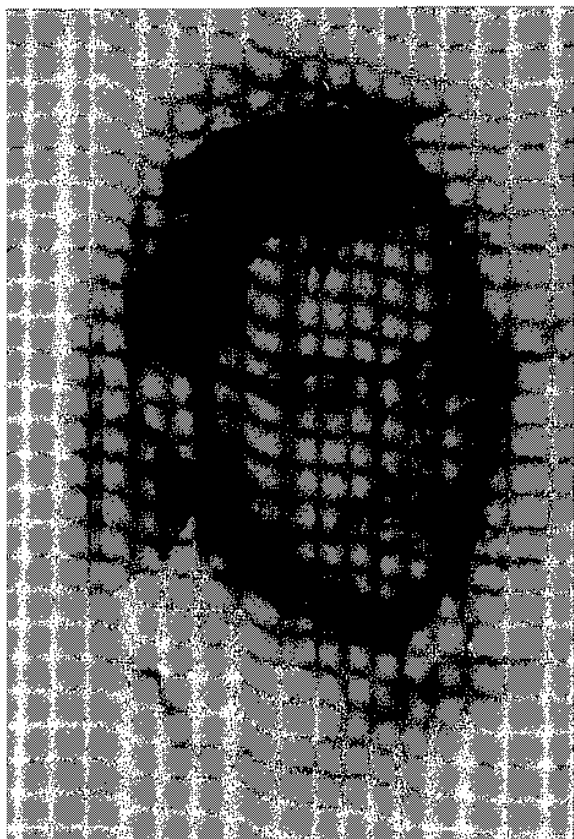
עם אביו הרב שלום נתן לאחר החופה



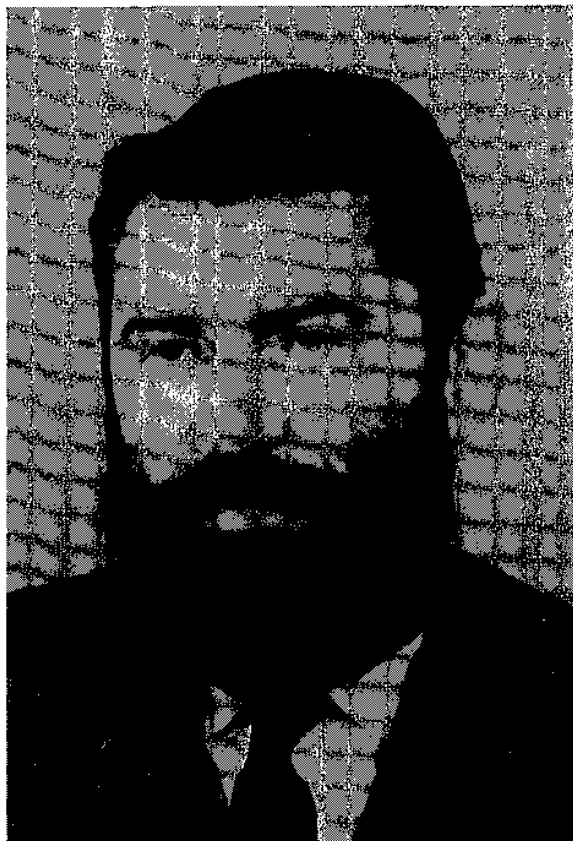
הגאון הרב דפאל קוק מסדר קדושין בנשואי ר' שלמה



בחתונת ר' שלמה. מימין לשמאל: אביו הרב' שלום נתן, החתן, המחזותן הרב אליהו זלמן וויספיטש, מרן הרב צבי יהודה, ר' חננאל יפת ז"ל.



אחיו אברהם יצחק ז"ל



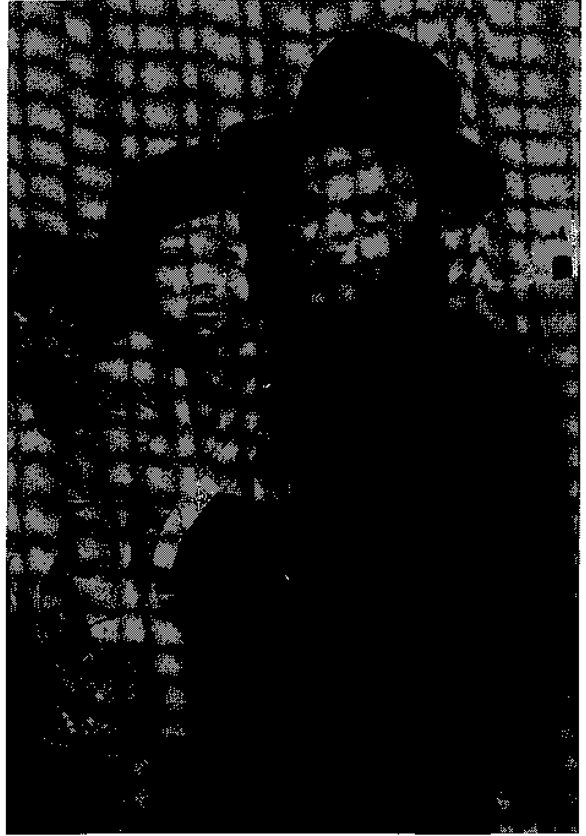
הרב מרדכי פרום זצ"ל גיסו של הרב אליהו שלמה



הרב שלמה עם דודו הגר"א שפירא, וחתנו הרב ישראל שליסל



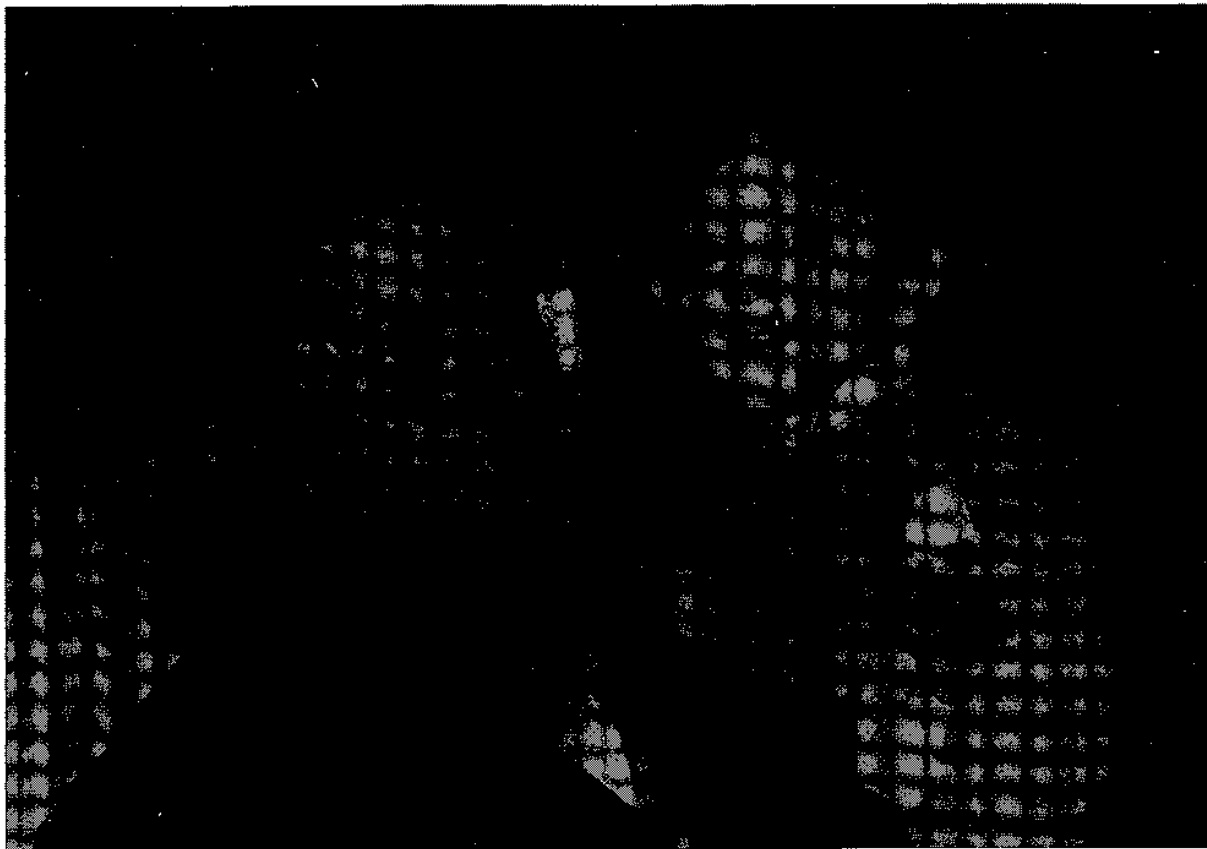
בחתונת אחיינו נתן פרום



עם הבת הבכורה ציפי



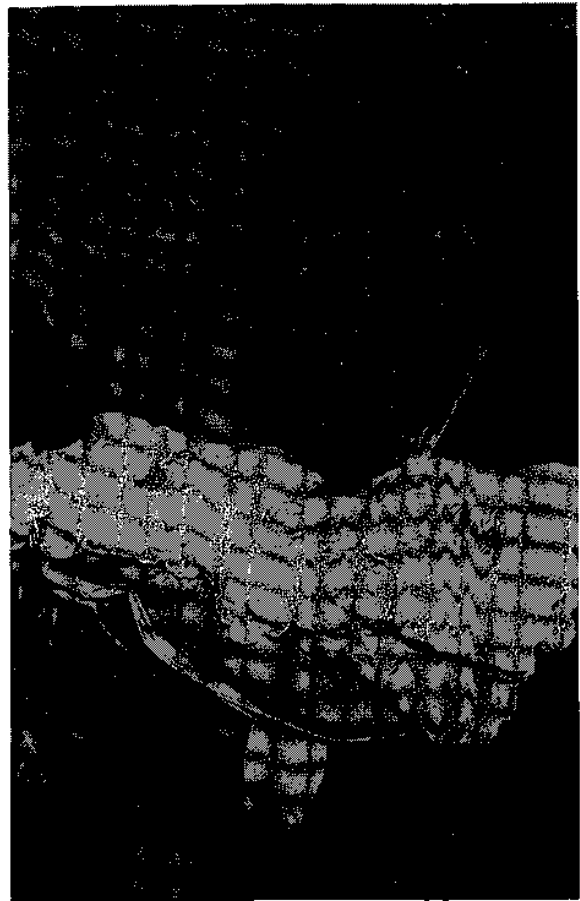
הרב אליהו שלמה מהלך ברחובות חברון עם חתנו ר' ישראל שליסל שיח' והנכד ידדיה



בחוג המשפחה הרב א. ש. עם הנכדה בתיה מרים



הרב א. ש. עם אחינו נתן פרום



למעלה:
בבריתו של צבי יהודה הורביץ,
בנו של הרב הלל הורביץ, שכן כקדוב
למטה:
עם הנכדים. משמאל לימין:
שמשון, חנה ושלום נתן





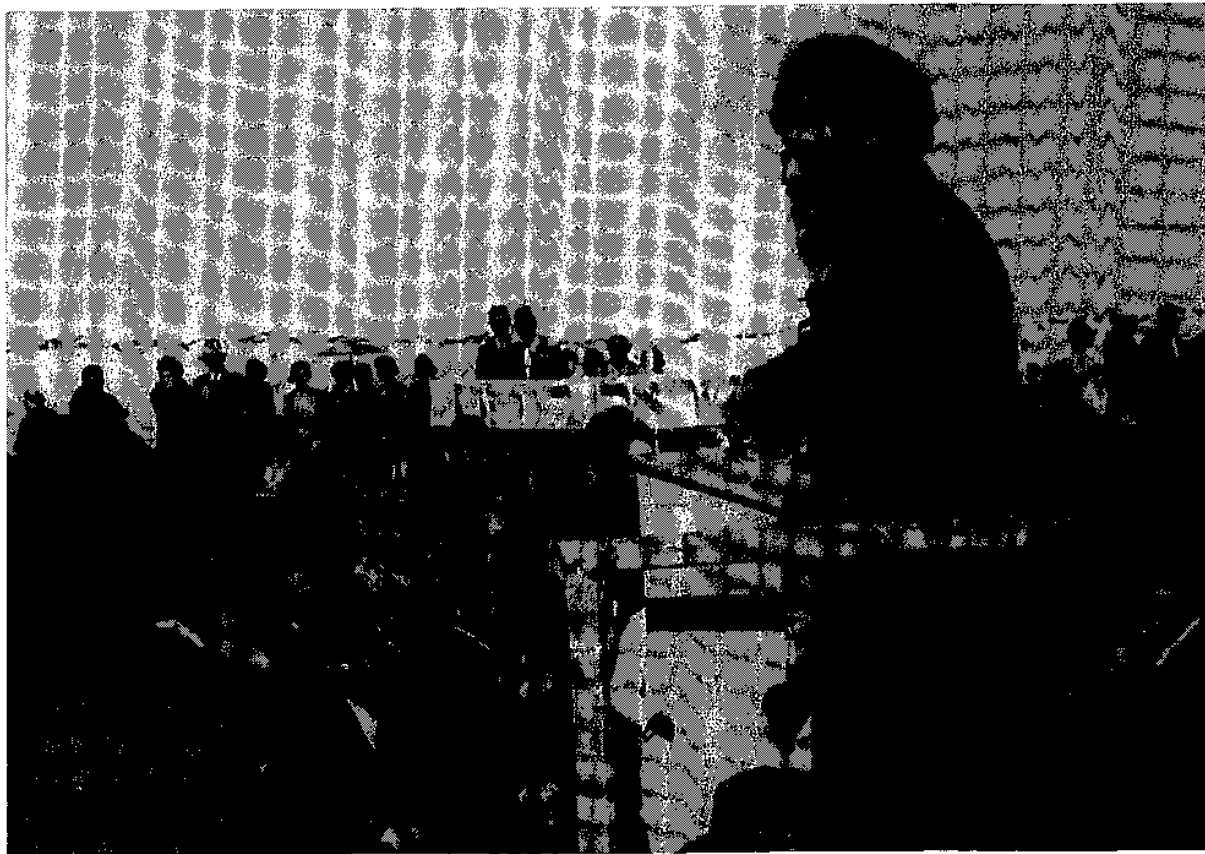
למעלה:

מזן הראי"ה בארה"ב

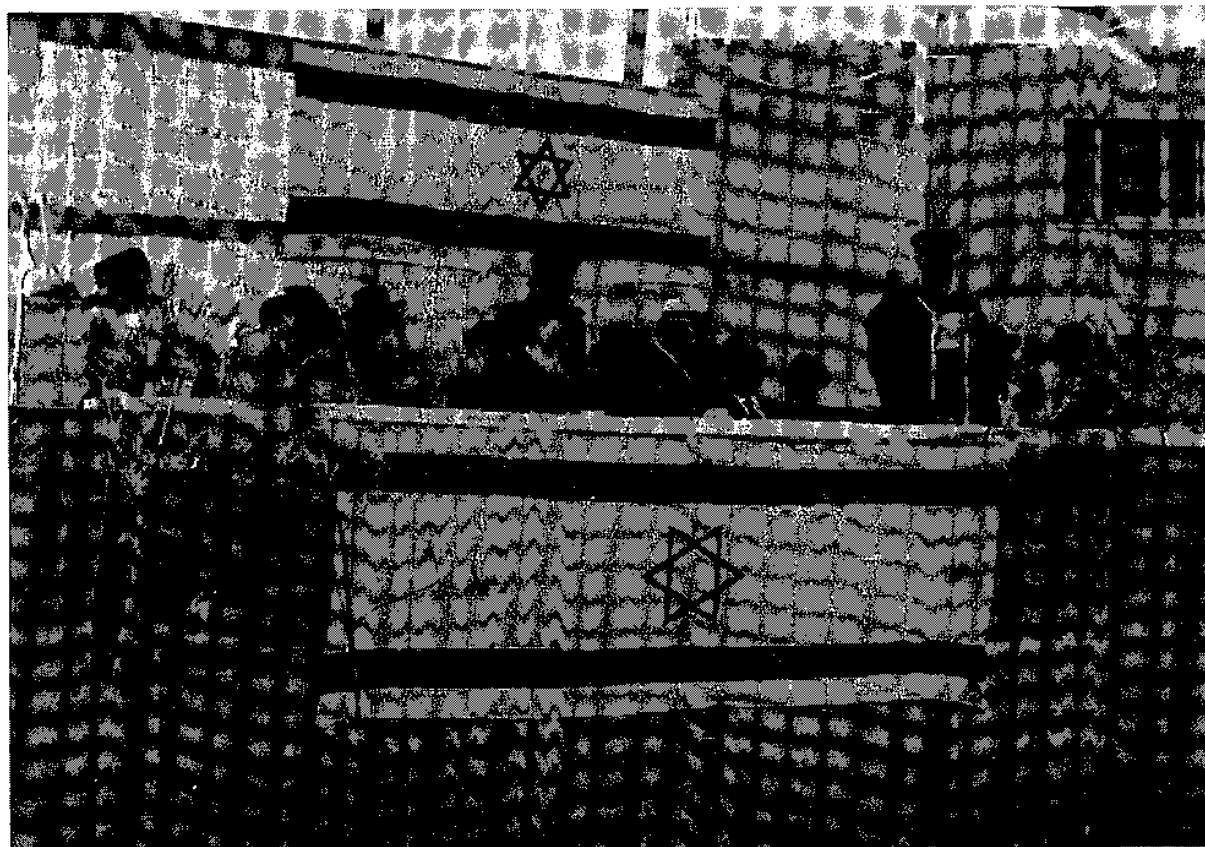
למטה:

פגישת הרב שלום נתן עם הרב הנזיר.
משמאל הרב שבתאי שמואלי





מרן הראי"ה בנאום פתיחת האוניברסיטה העברית תרפ"ה



חנוכת הבית של ישיבת מרכז הרב



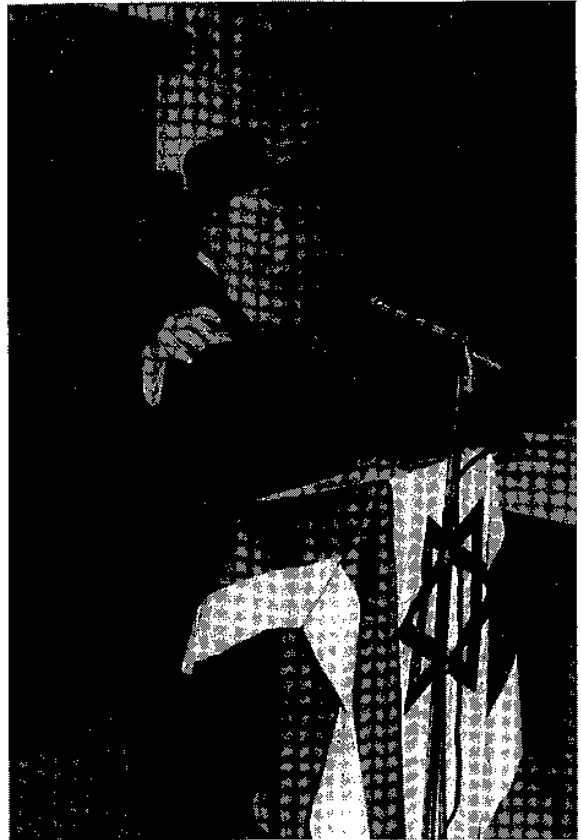
יום ירושלים הראשון בישיבת מרכז הרב
 מימין לשמאל: הנשיא שזר, מרן הרב צבי יהודה, הגאון הרב יצחק אריאלי, למעלה, מרן הרב הנזיר,
 עומד הרב נפתלי בר אילן



מימין לשמאל: ר' שמעון קליין מזכיר הישיבה, הרב שלום נתן, מרן הרב צבי יהודה,
 מרן הגר"ש גורן ועמו אנשי הרבנות הצבאית



הרב אליהו שלמה עם אביו ר' שלום נתן
ליד ישיבת מרכז הרב בעת בנינה



הרצי"ה ביום ירושלים הראשון בישיבה



חתונת הרב חיים דרוקמן. לידו, מרן ראש הישיבה הרב אברהם שפירא, הרב נריה, והרב שלום נתן



כולל לזכרו "אור שלמה"
הממוקם בחדר בו ארע הרצח.



שכונת "זית רענן" ביישוב טלמון שהולכת ומוקמת לזכרו על ידי בתו הרבנית ציפורה שליסל.



הרב אליהו שלמה רענן הי"ד נטמן בחלקת משפחת קוק בהר הזיתים אל מול פני קדש הקדשים
בכ"ט מנחם אב תשנ"ח



הקדושה הזאת ע"י הסעת חלק נכבד בעת מהשיבה הגדולה המפורסמת בעולם, מסלאבובקה, בהנהלת ריש מתביבא דילה כבוד ידי"ג הגאון הגדול צדיק כביר מוהר"ר משה מרדכי אפשטיין שליט"א לעיר הקודש חברון. והננו רואים בזה יד' נטויה לטובה, כי ע"י יסוד מוסד בקודש זה עומד להתפתח מצב גדול ונחמד של ישוב חברון וגלילותיה, ואיש מעלה ובחור מעם הנח זה בא, רב פעלים וגדול בתורה וביראה, הרב הגאון המפורסם לשבח ולתהילה מוכתר בנימוסין וגדול דעה מוהר"י זיסל דווארץ שליט"א, אשר הניף ידו קודש לדי לעסוק ביסודו של בנק מיוחד למבנה חברון והמתחז, ומה פחד ורחב לבבי למחזה קודש זה, וכמה תקוות טובות מעשיות משעשעות ע"י הודעה גדולה זו את לב כל צופה ישועה קרובה מעשית לעם ד' על אדמת קדשו, ישועה מפעלית, שתבא ממקור הקודש, ושיסודה של תורה יהי משען ומשגב לה,

כטוח אני בע"ה, שחפץ ד' יעליח בידי הבונים ועינינו תראינה מהרה עיר קברות אבותינו הקדושים הולכת ונבנית ברב תיל וחוסן בעז ותפארה, וזכות ישיני מכפל העמד לכל הנותנים יד לעזרת ד' בגבורים, להקים שוממות ארץ חמדה, על ידי מוסדי ארץ מקימי דבר ד', ומרבים פעלים לתורה כימי עולם וכשנים קדמוניות. והנני בזה חותם בעתרת שלוי וברכה לכל טהורי לב אשר יבאו מקרוב ומרחוק לבנות הבנין הגדול הזה, אשר אין די לגדולת תוצאותיו לבנין עם ד' הכללי על אדמת הקודש, כנה"ר ונפש המצפה לתשועת חומות וחיל, ולבנין ציון וירושלים, בנין שלם במהרה בימינו אמן.

חק' אברהם יצחק הכהן קוק

(תודתי לארכיון "בית הרב" ולמד זב גמחובסקי)

הוספה למאמר - "הראייה קוק זצ"ל וחבריו עיד האבות", מאת נעם ארינון

לאחר הדפסת הספר זכינו לגלות אור חדש נוסף מאורותיו של הראייה קוק זצ"ל על עייה"ק חברון. זהו מכתב שכתב הרב זצ"ל עם עליית ישיבת כנסת ישראל מסלאבובודקה לחברון. המכתב משקף את יחסו העמוק של הראייה לעיר האבות, ועד כמה העריך את גדולת בניינה ותקומתה. מכתב זה מכאן גם את האיגרת בה הצטרף לקריאת רבני חברון לחיזוק "הבנק להתפתחות חברון", שנוסד ע"י הרב ישראל זיסל דבורץ למען בנין וחזוק הישוב בעיר (כנוסף לבנק אפ"ק). להלן נוסח המכתב:

בי"ה, ירושלים, ח' אדר תרפ"ה

בהודות וחלל חנוני נגוש כעת לכתוב מכתבי זה, נוזח לדי' חסדו אשר הגיענו לזמן התחלת אור ישועת, בכינון ארצנו הקדושה, ועם די' בכל שדרותיו חולך הוא ומתקרב בחבת קודש לאהבת ארץ חמדה ובנינה. ועם המהלך הקדוש הזה אשר אור השגחת השי"ת העליונה, הודרש את הארץ תמיד, ואשר עינינו בה מראשית עד אחרית שנה, נולה לנו אור של יפעת קודש, על עיר הקודש הנפלאה, עיר האבות קרית ארבע היא חביון תובב"א, אשר למגינת לבנו ירדה ביותר ע"י המלחמה והריסותיה, מכבודה וישובה, ועיני כל צופי ישועה חלו מני אז לדאות קרן אור וחיים להתנערות עיר חמדת קודש זו משוממותה ובורה חר גרני חסדינו מן הנהיגה.